

ЛПАН
Кнз. 6р. 16561
ЛПАН

ИГОРЬ А. ТОВАШОВИЧЪ 1847

ПЕЧ. Д. А. Д. Д.

Данила Владимировичъ Черкасскій

ГОРСКІЙ ВІЕНАЦЪ

ИСТОРИЧЕСКО СОБЫТІЄ

ПРИ

СВРШЕТКУ XVII ВІКА.

СОЧИНЕНІЄ

П. П. Н.

ВЛАДЫКЕ ЦРНОГОСКОГА

У БЕЧУ,

СЛОВИМА Ч. О. О. МЕХИТАРИСТА.

1847.

ПОСВЕТА,

Праху ошца Србїе.

Нек' се овай віекъ горди надъ свіема вѣковима!
Онъ ће Ера бити страшна людскіема колѣнима —
Унъ се осамъ близанацахъ у еданъ махъ изнѣхаше,
Изъ колевке Беллонине и на земљи показаше:
Наполеонъ, Карло, Блѣхеръ, кнезь Велингтонъ и
Суворовъ,
Караѣорђе бычъ тирянахъ и Шварценбергъ и
Кутузовъ,
Ареи в, страва земна, славомъ бойномъ нѣхъ опіо,
И землю имъ за поприште, да се боре, назначіо —
Изъ грмена великога лафу изаѣ' трудно ніе;
У великимъ народима Генію се гнѣздо віе —
Овде му в по готову матеріалъ къ славномъ дѣлу
И триумфа дичный вѣнацъ, да му краси главу смѣлу —
Ал' херою *Тошолскоме* — Караѣорђу безсмртноме
Све препоне на путь бѣху .... къ цылю доспѣ ве-
ликоме:

Диге народъ — крсти землю — а варварске ланце
сруши!

Изъ мртвѣехъ Срба дозва — дуну животъ Србской
души;

Ево тайна безсмртника: — даде Србу сталне груди!
Одъ витежства одвикнута' у нѣм' лафска срца
буди!

Фараона источнога предъ *Борѣмъ* се мрзну силе,
Борѣмъ су се Србске мишце са витежествомъ
опоиле!

Одъ *Борѣ* се Стамболъ тресе, крвожедный отаць
куге!

Сабљомъ му се Турцы куну, клетве у нѣихъ нема
друге! —

Да! витеза сустоице трагическій конаць прати!
Твоіой глави бы суђено за вѣнаць се свой прода-
ти...!!!

Поколѣня дѣла суде, што в чіе, даю свѣма —
 На Борисе — Вукашине — обшта грми анатема —
 Гадно име Пизоново не смѣ калят' мѣсецословъ,
 За Егиста управъ сличи громъ небесный, судъ
 Орестовъ. —

. . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .

Надъ свѣтлимъ твоимъ гробомъ злоба гдна блюва
 тмуше,
 Ал' небесну силну зраку што ѣ' угасит' твое
 душе? —

Плачне, грдне помрчине, могу л' оне свѣтлость
 крити?

Свѣтлости се оне крїю, оне ѣе в распалити —
 Пламъ ѣе вѣчно животворный блистат' Србу твое
 зублѣ,
 Све ѣе сѣйній и чудесній у вѣкове быват' дублѣ. —

. . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
 . . . . .

Зна Душана родит' Србка .... зна доити Обилѣе —
 Алъ херое ка Пожарске .... дивотнике .... и племиѣе,

Гле! Србкинѣ сада рађу..... благородствомъ Србство
дише.....!
Бъжи грдна клетво съ рода.....! завѣтъ Срби испу-
нише! —

У Бечу на Ново лѣто 1847. года.

СОЧИНИТЕЛЬ,

Л И Ц А.

Владыка Данило.
Игуманъ Стефанъ.
Янко Бурашковићъ, Сердаръ.
Радона   „
Вукота   „
Иванъ Петровићъ   „
Кнезь Раде, братъ Владыке Данила.
„ Байко.
„ Роганъ.
„ Янко.
„ Никола.
Войвода Драшко.
„ Милія.
„ Станко (Люб.)
„ Батрићъ.
Томашъ Мартиновићъ.
Обрадъ.
Вукъ Раслабчевићъ.
Вукота Мрвалѣвићъ.
Вукъ Томановићъ.
Миозина.
Богданъ Бурашковићъ.
Вукъ Миѣуновићъ.
Вукъ Манушићъ.
Вукъ Лѣшевоступацъ.
Попъ Миѣо.
Сестра Батрићева.
Хаѣи - Али Медовићъ, кадія.
Скендеръ - Ага.
Мустай - Кадія.
Арсланъ - Ага Мухадиновићъ.
Фератъ Зачиръ, Кавазбаша.
Рицалъ - Османъ.
Бдна баба.

A. H. H.

*Скупиштина у очи шроичина дне на Ловкѣну; глухо
доба ноћи, свако спава.*

ВЛАДЫКА ДАНИЛО (самъ собомъ).

Виђи врага су седамъ биньшахъ!
Су два мача, а су двіе круне,
Праунука Туркова съ кораномъ!
За нѣимъ яга проклетога kota!
Да опусте земљу свуголику,
Ка' скакавацъ што поля опусти!
Францускога да не бы бріега,
Аравійско море све потоши —
Санъ паклепый окруни Османа! —
Дарова му луну ка' ябуку. —
Злога госта, — Евроши, Оркана! —
Византія сада ніе друго,
Но прѣія младе Теодоре; —
Звѣзда є црне судбе надъ нѣомъ! —
Палеологъ позива Мурата,
Да закона Грке са Србима;
Свою мисли Бранковићъ съ Гертукомъ!
Мухамеде то є за Гертуку! —
Сѣмъ Азіе ђе имъ є гнѣезде!
Вражѣ племе позоба народе,
Данъ и народъ, како ђуку тица: —

Мурать Србску, а Баязитъ Босну,
 Мурать Епиръ, а Мухамедъ Грчку,
 Два Селима Цицаръ и Африку,
 Свакій нешто, не остаде ништа!
 Страшило є слушат' што се ради!
 Маленъ свіетъ за адова жвала!
 Ни наєст' га, камо ли преєсти, —
 Янко брани Владислава мртва!
 Што га брани, кадъ га не одбрани? —
 Скендербегъ є срца Обилића,
 Ал' умріє тужнимъ изгнаникомъ. —
 А я што ћу? — Али са киме ћу?
 Мало рукахъ, малена и снага,
 Єдна сламка међу вихорове. —
 Сиракъ тужный безъ нигђе никога,
 Мое племе сномъ мртвіємъ спава —
 Суза моя нема родителя —
 Нада мноми є небо затворено,
 Не прима ми плача, ни молитве —
 У адъ ми се свіетъ претворио,
 А сви люди паклени духови. —
 Црный дане, а црна судбино!
 О кукавно Србство угашено!
 Зла надживѣхъ твоя сваколика,
 А съ найгоримъ хоћу да се боримъ —
 Да! кадъ главу раздробишъ тіелу,
 У мученю издишу членови; —
 Куго людска, да те Богъ убіє!
 Али ти є мало по свіета,
 Те си своіомъ злошћу отровала?
 Но си отровъ адске свое душе
 И на овај каменъ изблювала!

Мала ли є жертва сва Србія,
 Одъ Дунава до мора синѣга?
 На тронъ сѣдишь неправо узетый! —
 Поносишь се скиптромъ крвавіемъ!
 Хулишь Бога съ светога олтара! —
 Мунаръ дуби на крсть раздроблѣный;
 Али сѣнку што му шѣе тровати!
 Те є у збѣгъ собомъ уніеше
 Међу горе за вѣчну утѣху,
 И за спомень рода юначкога;
 Већъ є у крвѣ она прекупата
 Сто пут' твою, а стотину нашу!
 Виђи посла цара опакога!
 Кога ѣаво о свачему учи:
 „Црну гору покорит' не могу,
 „Ма, никако да є са свимъ моя;
 „Съ њима треба овако радити” —
 Па имъ поче демонскій мессія
 Лажне вѣре пружат' посластице —
 Богъ васъ клео, погани изроди!
 Што ѣе Турска вѣра међу нама?
 Куда ѣе те съ клетвомъ праѣдовскомъ? —
 Су чимъ ѣе те изаѣ' предъ Милоша,
 И предъ друге Србске витезове,
 Кои живе довленъ сунца гріе?
 Кадъ данашню премислимъ віеђу,
 Разпале ме ужаса пламови —
 Изклати се браћа међу собомъ!
 А крвници яки и опаки,
 Затріеѣе сѣме у одиву. —
 Грдный дане, да те Богъ убіе,
 Кои си ме дао на свіету!

Часъ проклиньмъ ланскій по сто путахъ,
У кои ме Турцы не смакоше,
Да не варамъ народиъ наданъ. —

*Вукъ Микуновићъ лежи близу владыке, иришаю
се као да спава, али све чуе дивно.*

ВУКЪ МИЪУНОВИЋЪ.

Не, владыко, ако Бога знадешъ!
Каква те є спопала несрећа,
Те 'но кукашъ као кукавица,
И топишъ се у Србске несреће? —
Да ли ово светкованъ ніе,
На кому си сабра' Црногорце,
Да чистимо землю одъ некрсти? —
И безъ тога ово намъ є слава,
На кою се врстный момцы купе,
Способности свое да кушаю,
Силу мишце и брзину ногахъ,
Стриелянъмъ да се надмашаю,
И сѣченъмъ у обкладу плећахъ;
Да слушаю Божю летурђию,
И да воде коло око цркве,
Да витештвомъ прса набрецаю —
То є тамянъ светый юнацыма,
То гвоздени срца у момцыма —
Тури такве разговоре црне!
Люди трпе, а жене наричу! —
Нема посла у плаха главара —
Ты ніеси саморана глава:
Видишъ ове петъ стотин' момчади!
Кое чудо снаге и лакоће
У ныхъ данасъ овђе видіесмо?

Виѣаше ли како стріеляю?
 Ка' се града вѣшто изиграше?
 Како хитро грабляху капице?
 Текъ што вучадъ за майкомъ помиле,
 Играюћ' се страшне зубе свое
 Већъ умію подъ грломъ острити;
 Текъ соколу прво перѣ нѣне,
 Онъ не може више мировати,
 Него свое размеће гніездо
 Грабећ' сламку єдну и по єдну,
 Съ нѣомъ путъ неба бѣжи ціючући —
 Све є ово некаква наука; —
 Безъ момчади ове, те су овђе,
 Шестъ путахъ є іоштъ ов'лико дома,
 Нѣина сила, то є твоя сила;
 Докле Турцы све нѣихъ савладаю,
 Многе ће се буле оцрнити;
 Борби нашої края быти неће
 До истраге Турске али наше —
 Нада нема право ни у кога,
 До у Бога и у свое руке;
 Наданѣ се наше закопало
 На Косово у єдну гробницу —
 У добру є лако добро быти! —
 На муцы се познаю юнацы. —

*Изніели су крсте сѣ Ловћена на врхѣ црквине, па-
су по врху сѣли, гађаю пушкама и брое колика
пуша коя одѣкне.*

СЕРДАРЪ ЯНКО БРАШКОВИЋЪ.

Чудне пушке, валя мушку главу!
 Свака наша шестъ путахъ одѣкне,

А Цефердаръ Томановић - Вука,
Деветъ путахъ еднако се чуе!

СЕРДАРЪ РАДОЊА.

Видите ли чудо, Црногорцы!
Присука' самъ педесетъ годинахъ,
На Ловћенъ самъ вазда лѣтовао,
Излазио на ову вршину;
Сто путахъ самъ гледао облаке,
Ће изъ мора дођу на гомиле
И прекриле сву ову планину,
Отисни се тамо, али тамо,
Съ сјеванѣмъ и съ великомъ ѡкомъ
И съ ломљавомъ страшніехъ громавахъ;
Сто путахъ самъ овѣена сѣдіо
И грія' се мирно спрема сунца,
А подъ собомъ мунѣ и громове
Гледа', слуша' ѣено цјепаю,
Гледа' ѡкомъ града стравичнога
Ће с' пода мноми ялове облацы!
Алѣ овога чуда іоштѣ не виђехъ:
Видите ли, ако Бога знате!
Колико ѡ мора и приморя,
Равне Босне и Херцеговине,
Арбаніе, управо до мора,
Колико ѡ наше Горецрне,
Све ѡ облакъ притиска' еднако,
Свудѣ се чуе ѡка и грмљава,
Свудѣ исподѣ насѣ мунѣ сјеваю,
А насѣ ѡдне само сунце гріе,
И доста ѡ добро примарило,
Ка' ѡ ово брдо вазда хладно!

ОБРАДЪ.

Виѣсте ли чудо и знаменъ!
 Ка' се двіе мунѣ прекрстише,
 Єдна сину одъ Кома къ Ловћену,
 Друга сину одъ Скадра къ Острогу,
 Крстъ одъ огня жива направише,
 Охъ! диванъ ли бѣше погледати!
 У свіетъ га јоштъ ніе таквога
 Ни ко чуо нити ко видіо —
 Помоз' Боже јдніемъ Србима!
 И ово 6 неко знаменіе! —

ВУКЪ РАСЛАБЧЕВИЋЪ.

На што мѣришъ цефердаромъ, Драшко?

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Хоѣахъ убит' єдну кукавицу,
 А жа' ми 6 фишекъ оштетити! —

ВУКЪ РАСЛАБЧЕВИЋЪ.

Немой, Драшко, тако ти живота!
 Не валя се бити кукавица,
 Али не знашъ, рѣа те не била!
 Да су оне шѣри Лазареве? (цара)

*Сшаде велика грая на врхѣ црквине на сѣверной
 страни више єзера.*

СЕРДАРЪ ВУКОТА.

Што граете, кои су ви јди?
 А ево сте горый него ѣца!

ВУКОТА МРВАЛЪВИТЪ.

Долеће ни ято яребицахъ
И свакою живу ухватисмо,
Съ тога грая стаде међу нама!

СВИ ИЗЪ ГРЛА ПОВИЧУ.

Пуштите ихъ, аманатъ ви Божій!
Єре ихъ є неволя нагнала,
А не бысте нїедну хватали:
Утекле су къ вама да утеку,
А нїе су, да ихъ поколѣте.

*Пуштите яребице, и враштите се съ крстима
одкуда су ихъ и дигли.*

*Скупштина о маломе госиођину дне на Цешиню
подъ видомъ да мире неке главе. — Главари су се
макли на сшрану, а народъ коло води.*

КОЛО.

Богъ се драгій на Србе разлюти!
За нѣхова смртна сагрешеня —
Наши цари законъ погазише —
Почеше се крвнички гонити —
Єданъ другомъ вадитъ очи живе;
Забацьше владу и државу,
За правило лудость изабраше —
Невѣрне имъ слуге постадоше
И царскомъ се крвлю окупаше;
Великаши, проклете имъ душе!
На комате раздробиле царство,
Србске силе грдно сатрїеше;
Великаши, трагъ имъ се утр'о!
Распре сѣме посїяше грко,

Те съ нѣмъ племе Србско отроваше;
 Великаши, грдне букавице!
 Постадоше рода издаице —
 О проклета Косовска вечеро!
 Кудъ та среѣа, да грдне главаре
 Све потрова и трагъ имъ утріе,
 Самъ да Милошъ оста на сріеди
 Са нѣгова оба побратима,
 Те бы Србинъ данасъ Србомъ быо —
 Бранковићу, погано колѣно!
 Тако ли се служи отачеству? —
 Тако ли се ціени поштенъ? —
 О Милоше! ко ти не завиди?
 Ты си жертва благородногъ чувства! —
 Воинственный Геній всемогущій!
 Громъ стравичный, те круне раздраба! —
 Величество витешке ти душе,
 Надмашуе безсмертне подвиге
 Дивне Спарте и великогъ, Рима —
 Сва витештва нѣнна блистателна
 Твоя горда мишца помрачуе —
 Шта Леонидъ, оѣе и Сцевола?
 Кадъ Обилићъ стане на поприште —
 Ова мишца єдніемъ ударомъ
 Престоль сруши, а Тартаръ уздрма —
 Паде Милошъ, чудо витезовахъ,
 Жертвомъ на тронъ бича свіетскога! —
 Гордо лежи великій войвода
 Подъ ключевма крви блабородне!
 Ка' мало предъ што гордо иѣаше,
 Страшномъ мыслю, прсихъ надутіехъ,
 Крозь дивячне тмуше Азіатске,

Гутаюћ' ихъ ватренимъ очима;
 Ка' мало предъ што гордо иѣаше
 Къ светомъ гробу безсмртногъ живота —
 Презирући людско ништавило,
 И плетенѣ безумне скупштине. —
 Богъ се драгій на Србе разлюти!
 Седмоглава изиде аждаа
 И сатрије Србство свеколико,
 Клеветнике грдне и клевету —
 На развале царства юначкога,
 Зася света Милошева правда!
 Окруни се слава вѣковѣчно
 Милошева оба побратима
 И ліепе ките Юговићахъ —
 Србской капи свудъ име погибе!
 Постадоше лафи ратарима,
 Истурчи се плахи и лакоми,
 Мліеко ихъ Србско разгубало!
 Што утече исподъ саблѣ Турске,
 Што на вѣру праву не похули,
 Што се нехѣ у ланце везати,
 То се збѣжа у ове планине,
 Да гинемо и крвѣ проливамо!
 Да юначкій аманетъ чувамо!
 Дивно име — и свету свободу —
 Све су наше главе изабране!
 Момцы дивный, исто ка' звіезде,
 Што су до садъ ове горе дале,
 Сви падали у крваве борбе,
 Пали за честь - име - и свободу —
 И наше су утирали сузе
 Вѣшти звуцы дивніехъ гусалахъ! —

Просте наше жертве свеколике!
 Кадъ ѣ наша тврда постойбина
 Силе Турске неси́та гробница —
 Што ѣ ово ево, неко доба
 Те су наше горе умучале,
 Не разлежу ратнѣмъ клицыма?
 Почину ни рѣа на оружѣ?
 Остаде ни земля безъ главарахъ?
 Некршћу се горе усмрѣше!
 Уѣдно су овце и курацы!
 Сдружіо се Турчинъ съ Црногорцемъ —
 Оца риче на равномъ Цетиню,
 Смрадъ ухвати лафа у клюсама —
 Затри́е се име Црногорско!
 Не остаде крста одъ три прста! —

ВОЙВОДА МИ.ИЯ.

Чу́ете ли коло како пѣва?
 Ка' ѣ она пѣсна изведена?
 Изъ главе ѣ ціела народа!
 И имаю разлогъ Црногорцы,
 На насъ дићи проклету гомилу —
 Несміемо ништа започети,
 Што бы народъ къ витештву зажегло!
 Што бы свете кости праѣдовске
 Огрануло, да у гробъ играю —
 А ка' гуске све нешто ѣукамо;
 Удри врага, не остав' му трага,
 Али губи обадва сви́ета! —

ВОЙВОДА СТАНКО (люботинянинъ).

Иманъ разлогъ, Войвода Милія!
 И да Богда, трагъ намъ се затро,
 Кадъ подъ овомъ живѣли марамомъ! —
 Што ће ђаво у кршѣну землю?
 Што гоимо змию у нѣдрима?
 Каква браћа, ако Бога знате?
 Када газе образъ Црногорскій,
 Када јавно на крстъ часный плюю. —

СЕРДАРЪ ИВАНЪ.

Што бы ово те јоштъ не дошоше
 Озринићи, наши краичници?
 А безъ њихъ се пословат' не може
 На едно се болъ разбирамо!

ВОЙВОДА МИ.ЦЯ.

Отишли су на станакъ Турцыма,
 Да некакво роблѣ миеняю,
 Ема самъ имъ посла' поклисара,
 Текъ се врате да овамо иду,
 Да хитаю да не дангубимо;
 Е овоме већъ трајня ніе —

Дошоше и Озринићи

ВУКЪ ТОМАНОВИЋЪ.

Кое яде дангубите, люди?
 Погибосмо овђе чекајући,
 Не стаде ни арча у торбице,
 А духана неста у тобоце,
 Вратъ изкривихъ узъ полѣ гледећи
 Да ако се низъ нѣг' помолите!

СЕРДАРЪ ВУКОТА.

Хиталисмо да пріедь доѣмо,
 Ма никако не могасмо брже:
 Но Пецирепъ и старый Балета
 Сакупили двадестъ тридестъ другахъ,
 Па у Дугу съ четомъ западнули,
 Дочекали карванъ одъ Никшиѣахъ,
 Покольи се на друмъ са Турцыма,
 Четрнаестъ посъцы Туракахъ
 И узми имъ седамдесетъ коняхъ
 И двіе три ухвати робинѣ;
 Па ни доѣе кнѣига одъ Никшиѣахъ —
 И у кнѣизи десетъ побратимствахъ
 На Поляне да се састанемо.
 Да имъ дамо робѣ на одкупе,
 Па смо были на станакъ Турцыма,
 Съ тога смо се мало задоцнили

КНЕЗЪ БАЙКО.

Што збораше Хамза и Никшиѣи?
 Шѣаше ли имъ мила вѣра быти,
 Да издижу мирно у Рудниѣ? —

СЕРДАРЪ ВУКОТА.

То знашъ, Байко, бы имъ мила была,
 Одъ добра се іоштъ бѣжало ніе;
 Ка' не желе Турцы доброванѣ,
 Да у миру разширюю овце?

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Ріечаня бы ли меѣу вама
 Око робля, ал' око другога? —

КНЕЗЪ ЯНКО.

Бы, Рогане, грдна разговора!
 Да ли не знашь Турке одъ Никшиѣахъ?
 У малу се длаку не изкласмо,
 Да пѣсь пѣсу довіекъ кажуе
 За крваво наше саставанѣ. —

ВУКЪ МАРКОВИЊЪ.

А съ чеса се то мало свадисте?
 Ко найпрвый смути на састанку?

КНЕЗЪ ЯНКО.

Ка' изъ руге то бы у почетку:
 Вукъ Мандушиѣ и Вукъ Миѣуновиѣ
 Започеше съ Хамзомъ капетаномъ
 Око вѣре нешто поповати,
 Докъ одъ єдномъ они загустише,
 Улѣгоше у крупне рѣчи —
 Рече Хамза Миѣуновиѣ — Вуку:
 Я самъ больи, чуй влаше, одъ тебе!
 Боля ми є вѣра него твоя! —
 Хата яшемъ, бритку саблю пашемъ!
 Капетанъ самъ одъ царева града!
 У нѣм' владамъ одъ триста годинахъ,
 Ђедъ ми га є на саблю добио,
 Ђе су царство саблѣ діелиле,
 Те му трагу оста за господство. —
 Распали се Миѣуновиѣ Вуче,
 Па се Хамзи попримаче близу:
 Какво влаше, крмска потурице!
 Ђе издайникъ больи одъ витеза? —
 Какву саблю кажешъ и Косово?

Дал' на нѣму за едно не бѣсмо,
 Па я рва' и тада и сада;
 Ты издао пріедъ и посліедъ,
 Обрляо образъ предъ свѣтомъ,
 Похуліо вѣру праѣедовску,
 Заробіо себе у туѣина; —
 Што се хвалишъ градомъ и господствомъ,
 Сви градови што су до насъ Турскій,
 Ђсамъ ли ихъ обсуо мраморѣмъ,
 Те ніе су за люде градови,
 Но тавницѣ за невольне сужнѣ?
 Бичъ самъ Божій я сплетенъ за тебе,
 Да се ставляшъ што си урадіо! —

МНОЗИНА.

Миѣуновићъ и збори и твори!
 Србкнѣя га іоштъ раѣала ніе
 Одъ Косова, а ни пріедъ нѣга. —

КНЕЗЪ ЯНКО.

Јоштъ ніесамъ ліепо казао
 Око шта се на станакъ покласмо:
 Утркмисмо Вука съ капетаномъ;
 Знате нашу момчадъ Озринићку!
 Ђегодъ дођу, свудъ замећу шалу,
 Врагъ доіо на састанакъ бѣше
 И старога оцу Брунчевића,
 И у нѣга некаква шишана,
 Лакать у нѣой бѣше, ал' не бѣше,
 Обѣсіо пушку о рамену,
 Па чепука тамо и овамо
 По поляни, као сви остали;

А одовудъ некій одъ нашіехъ
 У мимогредъ покрай оце мини
 И тисни му одъ лакта рожину
 Нѣговойзи у грлиѣ шишани;
 Боже еданъ! три стотине другахъ,
 Све попада мртво одъ сміеха —
 А оца се чуди шетаюћи,
 Што се ради одъ толико людихъ;
 Докле виѣ у пушку рожину,
 Ту се одмахъ помутисмо грдно,
 Побисмо се огнѣмъ изъ пушакхъ!
 Направисмо петнаестъ носилахъ,
 Шестъ нашіехъ, деветъ нѣховіехъ!

БОГДАНЪ БУРАШКОВИѢ.

Вриеме е да се окупимо!
 Вриеме е да што углавимо!
 Нашъ се поса' свуда проѣукао,
 Кадъ опазе браћа некршћена,
 Не ће они ка' мы разтезати. —

СЕРДАРЪ РАДОНЯ.

Свакъ е доша' кое одъ потребе,
 Аль ніесу петъ Мартиновиѣхъ,
 И ніе имъ безъ неке неволѣ!
 А безъ нѣихъ се никако не може. —

КНЕЗЪ БАЙКО.

Хайте, люди, да што послуємо!
 Али дома хайте да идемо,
 Да се съ нама ѣца не ругаю —
 Па съ Турцыма како кои може,

А я знадемъ, ќе ми шаке падне —
 А ево смо као они миши,
 Те за мачку звоно приправляху. —

Добоше Маршиновиќи.

ВУКЪ МИЉУНОВИЌЪ.

Ево и вы, већ се начекасмо!
 А ево се люди окуплямо,
 Ка' сватовы пјани, што се прича;
 То е вама доиста срамота,
 Ёрз е вама понаближе доћи!

ТОМАШЪ МАРТИНОВИЌЪ.

Немой Вуче и остала браћо!
 Давно бысмо на састанакъ дошли,
 Но се нешто ружно догодило,
 Те смо ви се мало одоцнили. —

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Ѓли вино госте посвадило?
 Ка' е вама ово крстно име.

ТОМАШЪ МАРТИНОВИЌЪ.

Ние свађе међу госте было,
 Но ни Турцы жену уграбише!

ВУКЪ МИЉУНОВИЌЪ.

Какву жену! ругашъ ли се збиля?
 Да ну причай, што се догодило,
 А небой се, сваќъ ќе те слушати,
 Такве после свако радо слуша. —

ТОМАНЪЪ МАРТИНОВИТЪЪ.

Причаѣу ви за тога ѣавола!
 Мы играсмо у колу съ гостима,
 Реѣасмо се на около виномъ,
 Докле пушка изъ више Пиштета (вода)
 Пуче една, и човѣкъ покличе:
 Ко е витезъ! ко е добрый юнакъ!
 Поведе се роблѣ Црногорско!
 Покличи се оной наругасмо,
 Какво роблѣ са средъ Горецрне?
 Пянь: рекосмо, па мисли да пое!
 Докле двіе една иза друге,
 Цикъ! цикъ! опетъ издушитъ недаше!
 И кликуе човѣкъ као пріедъ,
 Оно ніе безъ некакве муке!
 Уграбисмо пушке, потрчасмо!
 Кадъ онамо имашъ што виѣети:
 Муіо Алійѣ Турскій кавазбаша,
 Одвео намъ Ружу Касанову
 И утека' съ братомъ наймлаѣіемъ;
 Ево има выше но година!
 Одъ ка' нешто меѣу собомъ главе,
 Али ко бы мога' помислити,
 Да ѣе узетъ Србкinya Турчина?

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Ђудъ е женска сміешна работа!
 Незна жена ко е какве вѣре,
 Стотину ѣе проміенитъ вѣрахъ,
 Да учини, што іой срце жуди. —

ТОМАШЪ МАРТИНОВИЧЪ.

Нїесамъ ви све іоштъ исказао,
 Куку оной души за довієкъ!
 Те є Ружи нарокъ изгубила,
 Те є дала Ружу за Касана,
 Затворила вилу у тавницу —
 Єрь є Касанъ брука неваляла;
 И чуйте ме добро Црногорцы!
 Трагъ по трагу мени погинуо!
 Да є бѣше Србинъ уграбіо,
 Ако хоѣахъ главе обратити,
 Та неволя како ме болѣла,
 Ема кадъ чухъ є оде у Турке,
 Већъ кудъ камо не бы размицаня,
 Но за нѣма у поточъ поѣосмо;
 На Симуњи (гора) стигосмо сватове,
 Те убисмо обадва Алійѣа,
 А крозь Турке несреѣну невѣсту;
 Ту смо грно образъ оцрнили,
 И одъ Бога діо изгубили. —

КНЕЗЪ ЯНКО.

Боже драгій чудна договора!
 Были ово ѣца пословала?
 Несміємо чинит' што чинимо —
 Несміємо явит' што є явно —
 Неке мьсли на вратъ товаримо,
 Ка' да посла до мислит' немамо,
 Ка' да чинит' што треба незнамо,
 Кадъ самъ годе много размишлява,
 Вазда ми се поса' повукова'.
 Ко разгаѣа, у насъ непогаѣа.

*Владыка Данило виђе да су се окушили сви, па
и онѣ изиде међу њихъ.*

ВУКЪ МИЋУНОВИЋЪ.

Не држи насъ овако владыко!
Но отршай оволико людства,
Свако гледа, што ће чут' одъ тебе,
А ты си се нешто замрсио,
Нит' што зборишъ, нити насъ отршашъ,
У образъ си као земля доша' —
Самъ се шетаишъ полѣмъ безъ никога,
Нит' што еденшъ, нити заспат' можешъ,
Крупно нешто учишъ у памети,
Збили ти се снови на Турчина —
А я зебемъ одъ много мишлѣня. —

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Слушай Вуче и остала браћо!
Ништа ми се немојте чудити,
Што ме црне разтезаю мысли,
Што ми прса кипе са ужасомъ,
Њо на брдо, ак' и мало стои,
Вѣше види но онај подъ брдомъ —
Ја повѣше нешто одъ васъ видимъ,
То е срећа дала, аљ несрећа —
Не боимъ се одъ вражѣга kota,
Нека га е ка' на гори листа!
Но се боимъ одъ зла домаћега,
Біесна се братства изтурчила,
Текъ домаће нападнемо Турке,
Свой своего никадъ пуштат' неће —
Разлучи се земля на племена,
Крвава се изклати племена!

Врагъ ѱаволу доћи у сватове —
 Те свіећу Србску угасити —
 Зло се трпи одъ страха горегга! —
 Ко се топи, хвата се за пѣну!
 Надъ главомъ се нададою руке!

КНЕЗЪ РАДЕ. (братъ владычинъ)

Што се мрчи када коват' нећешъ?
 Што зборъ купишъ кадъ зборитъ несміешъ?
 Приђе си имъ съ коца утекао, (Турцѣма)
 Да Богда имъ скапа' на ченгеле!
 Жалишъ нешто, а незнашъ што жалишъ!
 Съ Турцѣма ратишъ, а Турке своякашъ,
 Домаћима тобожъ да с' умилишъ —
 А єднако немой се варати!
 Како бы имъ запа' да те могу,
 Главу бы ти онай часъ посѣкли,
 Ал' ти живу руке савезали,
 Да те муче да срце насладе,
 Врана врани очи не извади!
 Братъ є Турчинъ свудъ єданъ другоме,
 Него удри докле махатъ можешъ!
 А не жали ништа на свіету —
 Све є пошло ѱавольємъ трагомъ —
 Заудара земля Мухамедомъ —

ВОЙВОДА БАТРИЋЪ (кнезу Раду).

Иманъ разлогъ, али не толико!
 То се могло све лѣпше казати,
 Да му тако ране не вріећашъ,
 И гркомъ га не отруешъ тугомъ. —

Сви муче нико ни у носъ.

*Нокъ ѓ мѣсечна свѣде око огибвахъ, и коло на
велѣмъ гувну пое.*

КОЛО.

Чашу меда іоштъ нико непопи,
Што ѓ чашомъ жучи не загрчи! —
Чаша жучи иште чашу меда —
Смѣшане найлакше се пію, —
Бегъ Иванъ Бегъ, юначко колѣно!
Бораше се као лафъ съ Турцыма,
На све стране у горе крваве;
Полу землѣ Турцы му узеше,
Но пошто ѓ сву облише крвлю,
И пошто му брата изгубише,
Змая люта, войводу Уроша!
На широкомъ полю Ѣемовскомѣ,
Жали Иванъ брата єдинога!
Жалиє му войводе Уроша!
Но обадва да изгуби сына —
Жалиє му войводе Уроша!
Но сву землю што ѓ изгубію,
Жалиє му войводе Уроша!
Него очи да ѓ изгубію —
Дѣ бы очи за брата Уроша!
Юнаку се чешѣ путахъ хоѣе,
Ведро небо насміятъ грохотомъ —
Иванъ чашомъ наздрави освѣте,
Светимъ пиѣемъ Богомъ закршѣнимъ —
Бѣле власе низъ плећи просуо,
Бѣла брада віе до пояса,
Руке старе, у нѣихъ мачъ и коплѣ,
Крваве му руке и оружѣ,

Корацыма брой Турско трупъ,
 Скаче стараць како хитро момче!
 Боже драгій да га санъ не вара?
 Те овако стараць узлетіо,
 — Срећа се є стара пробудила —
 У Каруче на краю Црмнице,
 Одъ петнаестъ хилядахъ Туракахъ,
 Непуштише жива нїеднога,
 И данасъ є побѣно мраморъ,
 Дивне славе Црноєвићъ кнеза!
 Богъ да прости Урошеву душу!
 Красне жертве што іой учинише! —

полігаше.

ВУКЪ МИЉУНОВИЋЪ.

Безъ муке се пѣсна неиспоя! —
 Безъ муке се сабля несакова —
 Юнаштво є царъ зла свакоєга —
 — А и пиће найслађе душевно,
 Коіємъ се пјане поколѣня —
 Благо томе ко довієкъ живи!
 Имао се рашта и родити —
 — Вѣчна зубля вѣчне помрчине,
 Нит' догори нити свѣтлостъ губи!

ВЛАДЫКА ДАНИЛО (међу свима као да є самъ.)

Ће є зрно клицу заметнуло,
 Онде нека и плодомъ почине —
 Єли инстинктъ, аль духовный вођа,
 Овде людско запира познанъ —
 Вукъ на овцу свое право има,
 Ка' тиранинъ на слаба човѣка!

Алъ тиранству стати ногомъ за вратъ,
 Довести га къ познанію права,
 То є людска дужность найсветія!
 Ако саблю полюбишъ крваву,
 И запловишъ у ноће валове,
 Слѣдує ти праху светкованѣ —
Жрецъ Европе съ светога амвона
 Хули, плює на олтаръ Азіе —
 Ломи тешкій топузь азіатскій,
 Свете куле подъ сѣнь распятія!
 Крвь праведна дими на олтарє,
 Ївоти се у прахъ развіяше! —
 Земля стенѣ, а небеса ѣутє —
 Луна и крсть, два страшна символа —
 Нѣихово є на гробнице царство —
 — Слѣдоватъ имъ рієкомъ крвавомъ,
 У лаѣицы грдна страданія,
 То є быти єдно, или друго —
 Али хула на свештєный ѣвотъ,
 Кои га є млекомо одранію,
 То ми прса у Тартаръ претвара —
 Чворъ не треба на праву младику?
 Штоѣ луна на крсть страданія?
 Што л' бієла сунцу на зѣницу?
 Вѣро права, кукавна сирото!
 Страшно племе докленѣ ѣешъ спавати? —
 Некій єданъ — то є ка ни єданъ —
 Нако да є выше мученія;
 Вражя сила одъ свудъ оклопила,
 Да є игѣ брата у свієту,
 Да пожали — ка да бы помога —
 Помрчина надамномъ царує,

Мѣсець ми є сунце заступіо;
 Ухъ, што мыслимъ, кудъ самъ запливао!
 Младо жито навіяй класове!
 Пређе рока дошла ти є жиѣтва —
 Дивне жертве видимъ на гомиле,
 Предъ олтаромъ цркве и племена —
 Чуемъ лелекъ! Ђе горе пролама,
 Треба служитъ чести и имену —
 Нека буде борба непрестана!
 Нека буде што быти неможе!
 Некъ адъ прождре, покоси сатана!
 На гроблю ђе изниѣи цвѣѣе,
 За далеко неко поколѣнѣ!

СЕРДАРЪ ВУКОТА.

Богъ са нама и анѣли Божій!
 А ево си удрио владыко,
 У некакве смуѣене вѣтрове,
 Ка' о марчу кадъ удри вѣштица,
 Алъ у єсенъ мутну вѣдогоня. —

Владыка се трза као иза сна.

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Удри за крстъ, за образъ юначкій!
 Когоѣ наше свѣтло оружѣ,
 Когоѣ чуе срце у прсима,
 Хулителѣ имена Христова!
 Да крстимо водомъ али крвлю!
 Триєбимо губу изъ торине —
 Некъ пропое пѣсна одъ ужаса!
 — Олтаръ правый на каменъ крвавый. —

*(Сви главари скоче на ноге съ великомъ грајомъ :
шако! веќъ никако!*

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Не . . не . . сѣдте да и јоштъ зборимо!
— Я быхъ браћо съ обштег' договора,
Да главаре браће изтурчене,
Дозовемо на обштемѹ скупѹ,
Да имъ дамо вѣру до разстанка,
Ея бы се како обратили,
И крвавый пламень угасили. —

СЕРДАРЬ ЯНКО.

Хайдъ владыко и то обидимо!
Ма за луду на ти Божю вѣру,
Што се црнимъ задои ѣаволомъ,
Обешта се нѣму до віека —
Они ће намъ и безъ вѣре доћи,
Међу нама стати надебляти,
Какве су ти они поглавице,
Называетъ се цареви синови! —

Одправише три четири друга да позову на скупъ Турске
поглавице.

КОЛО ПОЕ.

Люта клетва паде на изрода!
Прокле мати одъ неволѣ сына,
Те кнѣгиня Иванбеговица;
Прокле Мара свогъ сына Станишу,
Прогризе јой сису у посанѣ —
Райско пиће просу у нѣдрима —
Стиже ѣецу родителска клетва:

Станиша є образъ оцрнію,
 Похулію на вѣру Христову,
 — На юначко племе Црноєво,
 Обука се у вѣру крвничку,
 И брацке є крви ожедніо —
 Грдне треске по врхъ Лѣшкополя!
 Два се брата боре око вѣре,
 А око нѣхъ хиляде ратникахъ,
 Стиже сына материна клетва,
 Погибе му войска сваколика,
 Бѣжи Станко управъ Баязиту,
 Да съ нѣимъ ѡде Маѡарске носове —
 О гнѣезде юначке свободе!
 Често ли те Богъ нагледа окомъ,
 Много ли си муке пренієло,
 Многе ли те чекаю побѣде. —

*Добоше Поглавице Турске, около седамъ осамъ
и побѣдаше съ Црногорцима, сви муче и гледаю
и преда се.*

КНЕЗЪ ЯНКО.

Кое сте се яде скаменили!
 Што разговоръ какавъ непочнете
 Но поспасте и позамрцасте!

АЦИ - АЛИ МЕДОВИЪЪ КАДІЯ.

Башъ аферимъ кнеже Озриниѣкій!
 Я ѣу почетъ када другій неѣе:
 Стотина се скупило главарахъ,
 Насъ Туракахъ и Црногорацахъ,
 Я знамъ дивно штосмо окуплѣни:
 Да миримо крви меѣусобне,

Него хайте одъ землѣ главары!
 Међу собомъ да начинъ видимо,
 И смиримо двіе породице
 Велестовце и Турке ђеклиѣке,
 Па Баице и братство Аліѣе,
 Да радимо да ихъ помиримо,
 Аль одъ мира вѣру ухватимо,
 Я ѣу првый поѣи предъ кумама,
 Я за главе братско мито дати,
 Текъ смиримо, динарь прекинимо,
 И крвнице пушке обѣсимо!

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Ефендія ты неугонета
 Око шта се ово окупило,
 Но си съ края почео танѣга,
 А мударъ си и књижевникъ кажу,
 Учио си књигу у Цариградъ,
 На некакву ѣбу притврдію,
 Али ти се јоштъ хоѣе памети,
 Потежа ѣ ова наша школа. —

Мучи оцеша свако и гледа преда се

ВЛАДЫКА ДАНИЈО.

Боже драгій, кои све управляшъ!
 Кои сѣдишъ на престолъ небеснѣй,
 Те могуѣимъ зажижешъ погледомъ,
 Сва свіетла кола у простору —
 Ты! кои си развіа' прашину,
 Исподъ твога трона свіетлога!
 И назва ѣ твоимъ міровима,
 Те си прашакъ свакој оживіо,

Насія' га умніемъ сѣменомъ —
 Ты! те кнѣгу држишъ міробытну,
 У кою су судбе уписате,
 Міровима и умнимъ тварима —
 Кои си се милостно склонію,
 Дѣятелне оживит' членове,
 Маломъ мраву, ка' гордоме лафу! —
 Проведри ми више Горецрне!
 Уклонъ одъ нѣ мунѣ и громове!
 И смуѣный облакъ градоносный! —
 Да! ніе су ни криви толико,
 Премами ихъ невѣра, на вѣру,
 Улови ихъ у мрежу ѣаволю —
 Што е човѣкъ — ка' слабо живинче;

(Погледаю се Турцы исподъ очихъ).

Медъ за уста и хладна пріоня —
 Акамо ли млада и ватрена,
 Слатка мама, но бы на удицу —
 „Пій шербета изъ чаше свечеве!
 „Аль сѣкиру чекай меѣу уши;”
 Страхъ животу, каля образъ често —
 Слабостма смо земљи привезани,
 Ништава е, него тврда веза —
 Али тице те су найслабіе,
 Лови свѣтлость лисичіехъ очихъ;
 Него орла крїюѣи гледаю —
 За врстніемъ братомъ али сыномъ
 Пустый гласи милость у троструче,
 Наѣно е драже негублѣна —
 Иза туче ведріе е небо —
 Иза туге бистрія е душа —

Иза плача веселіе поешъ —
 Охъ да ми є очима виђети!
 Црнагора изгубъ да намири,
 Тадъ бы ми се управо чинило,
 Да ми свѣтли круна Лазарева —
 — Е слетио Милошъ међу Србе —
 Душа бы ми тада мирна была,
 Како мирно јутро у пролѣће,
 Кадъ вѣтровы и мутный облацы
 Дрїемаю у морској тавници.

Турцы се мрко погледую.

СКЕНДЕРЪ - АГА.

Я се чудимъ, ліепе ми вѣре,
 Какавъ давашъ приговоръ владыко!
 Видіели суда одъ два пића?
 Али капе за по двіе главе?
 Маньи потокъ у выши увире,
 Кодъ увора свое име губи —
 А на бриегъ морскій обоица; —
 Оли челе хватать у капицу,
 Да уляникъ у гори заметнешъ?
 Нико меда отле єсти неће! —
 Гонишъ камень бадава узъ гору —
 Старо дрво сломи, не исправи!
 И звѣрадъ су исто као люди,
 Родъ свакои свою вѣру има:
 За кокошку и орла непитаемъ,
 Но што стрепи лафъ одъ гуске, кажи? —

КНЕЗЪ РОГАНЪ,

Я се овой и чудимъ работи!
 Попъ грешника за грехове пита.

Да га ђаво ніе превластіо,
 А ђавола іоштѣ ніесамѣ гледа,
 Да се попу исповіедао! —

КНЕЗЪ ЯНКО.

Кадѣ ме жена пита ѣе самѣ быо!
 Казаѣу іой, да самѣ со сіяо,
 Куку нѣойзи ако не вѣрова. —

КНЕЗЪ БАЙКО.

Садѣ ми паде на умѣ она прича,
 Кадѣ онога изѣ яме вадише:
 По му лица црно, по біело —

ОБРАДЪ.

Улеѣе ми єдна муха у носѣ,
 Штета ѣе ме нечесова наѣи. —

ВУКЪ РАСЛАБЧЕВИТЪ.

Како су ме длани засврбили,
 Да се хоѣе ко ѣе посвадити,
 Бысмо глобе големо узели. —

ВОЙВОДА МИЛІЯ.

Тежке пушке, игѣели икога!
 Ка' є носишѣ Богѣ ти братска, Станко?

ВОЙВОДА СТАНКО.

Теке брате што се деремѣ нѣоме
 Ево неко доба не валя ми. —

СЕРДАРЪ ЯНКО.

Како самъ се синоћъ изсмѣяо!
 У кућу ми одъ некудъ дошоше
 Два момчета, те красна бѣличка,
 Почеше се шалит' ка' умию,
 Како су имъ некій одъ старіехъ
 Оградили негђе воденицу,
 Ђе нити є сплаке ни потока,
 Кадъ пригради: спази се за воду! —

ВУКЪ МАНДУШИЊЪ.

Бѣше ми се снаха помамила,
 Безъ путахъ є ништа одржати!
 Отвара іой кнѣиге на пророке,
 Некій каже: на сугребъ є стала,
 Некій каже: сплеле є маѣіе;
 Свудъ є води по манастирыма,
 И чита іой масла и бденія,
 Куми врага у све манастире,
 Да остави снаху Анђелию,
 Куми врага, ништа непомаже,
 Те я узми троструку канцію,
 Ужени іой у месо кошулю,
 Врагъ утече некудъ безъ обзира,
 А оздрави снаха Анђелия. —

ВОЙВОДА БАТРИЊЪ.

Турцы браћо! у камъ ударило! —
 Што ћемо ви крити у кучине!
 Земля мала одъ свудъ стіеснѣна,
 Съ мукомъ єданъ у нъой остат' може,
 Какве силе путъ нѣ зіеваю —

За двострукость ни мислит' не треба,
 Но примайте вѣру праѣдовску!
 Да бранимо образъ отачаства,
 Њудь лисичя не треба куряку?
 Што ястребу оће наочали?
 Но ломите мунаръ и цамию!
 Па бадняке Србске налагайте!
 И шарайте ускрсова яя!
 Часне двое постахъ да постите,
 За остало како вамъ є драго —
 Нешѣсте ли послушат' Батрића,
 Кунемъ ви се вѣромъ Обилића
 И оружѣмъ моіемъ узданѣмъ!
 У крвь ће намъ вѣре запливати,
 Бы ће боля, коя не потоне —
 Не сложи се Байрамъ са Божићемъ —
 Єл' овако, браћо Црногорцы?

Сви изъ гласа: шако, веѣѣ никако.

МУСТАЙ КАДИЯ.

Што зборите, есте ли при себи?
 — Трињ у здраву ногу забадате,
 Каква яя? — посте — и бадняке
 Вы на праву вѣру товарите? —
 Радъ ноћи се зублѣ увіяю!
 Али што ће у сунчане зраке?
 Алахъ море! мудра разговора,
 Крсть и некрсть све имъ є на уста,
 Сніеваю што быти неможе: —
 Богу шуѣуръ двѣсти су годинахъ,
 Одъ ка паћи вѣру прихватисмо,
 Измеѣары Дину постадосмо!

Бабо света, нема у насъ хиле!
 Што ће слабо разкрише линово,
 Предъ остротомъ витога челика —
 Светаць правый, махнели топузомъ,
 Одъ удара заиграму земля,
 Како праздна поврхъ воде тиква! —
 Мало людство што си заслѣпило?
 Непознаешъ чистога рая сласти!
 А боришъ се съ Богомъ-и съ людима —
 Безъ наданя, живишъ и умираешъ! —
 Крсту служишъ, а Милошемъ живишъ,
 Крсть є ріечь една сухопарна —
 Милошъ баца у несвієсть люде,
 Аль у пянство неко преферано —
 Выше валя данъ кланяня єданъ,
 Но крштєня чєтыри годинє!
 О хуріє очихъ плаветнієхъ!
 Те мислите самномъ вѣковати,
 Ёе та сѣнка? што є дићи може?
 Да ми стане предъ вашимъ очима!
 Предъ очима кое стрієляю!
 Кое каменъ могу растопити —
 А камоли слабога човѣка,
 Роѣнога да се одъ нѣихъ топи —
 Предъ очима воде пребистрене!
 Ёе у двіє свєштєне капльице,
 Предѣль ширій видишъ Божѣ силє,
 Но съ планине у пролѣтнѣ ютро,
 Што га видишъ надъ бистромъ пучиномъ! —
 О Стамболе! земальско веселѣ!
 Купо меда, горо одъ шеѣра —
 Баньо слатка, людскога живота,

Ђе се виле у шербетъ купаю —
 О Стамболе! свечева палато!
 Источниче силе и светинѣ,
 Богъ изъ тебе само бегенише,
 Чрезъ пророка, са земљомъ владати —
 Што ће мене одъ тебе одбити?
 Сто путахъ самъ у мојой младости,
 Изъ миндера у зору хитао,
 На твой потокъ бистрий и чудесный,
 Надъ којемъ огледуешъ лице,
 Лѣпше - сунца, зоре и мѣсеца, —
 У небу самъ, у мору гледао,
 Твое куле и остре мунаре,
 Съ којихъ су се къ небу подизали,
 У свануће у дивну тишину,
 Хиљадама свештеный гласови,
 Гласећъ небу, име свемогуће,
 Земљи име страшнога пророка —
 Каква вѣра да се съ овомъ мѣри,
 Какавъ олтаръ ближе неба стои?

КНЕЗЪ ЯНКО.

Ефендія овако ти хвала! (подиже капу)
 Ліепу ни изчита предіку —
 Што тражили, оносмо и нашли!

ВУКЪ МИЉУНОВИЋЪ.

Крстъ и топузъ нека се ударе!
 Кома прсне чело куку нѣму —
 Је здраво добіе сломѣно —
 Што узмогнемъ чуће те хоћули.

КНЕЗЪ ЯНКО.

Ема небу Божа ви е вѣра,
 Выше слушать оце у ѣклиѣ!
 Ђе гугуѣ съ врхъ оне стуглине,
 Ка' Ђина съ врхъ труле буквине!
 Кога зове узъ оне главице?
 Свако ютро како зора сине,
 Я мнимъ га е доиста дозвоао —
 Ђрѣ ми нѣ лакши, штобу крити,
 Него да ми на врхъ главе стои —

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Лѣво ми ухо садъ заполя!
 Я се надамъ веселоме гласу —

ВУКЪ МАНДУШИГЪ.

Да ну Байко пухни ми у око!
 Ђре ми се грдно натрунило.

СЕРДАРЪ ЯНКО.

Укрешите кои да пушимо!
 То е душа вѣри пророковой,
 Неѣе быти жао Ефенди. —

ТОМАШЪ МАРТИНОВИГЪ.

Гавранови грачу и бѣю се,
 Цѣенеѣе брзо мяса быти! —

ВУКОТА МРВАЛЪВИГЪ.

Не прелазъ ми преко пушке Байко!
 Но се натрагъ преко нѣ поврати. —

ВУКЪ МИЪУНОВИЪЪ (Шапти на ухо сердару Янку.)

Овай држи-за репъ Аци-аца
И пуштить га за довѣкъ неће!
Докъ погине кучка, али жрвини.

СКЕНДЕРЪ-АГА (види Вука ђе шапти, вѣ му мило.)

Што є ово браћо Црногорцы!
Ко є овай пламень распалио?
Одъ кудъ дође та несрећна мыса
О превѣри нашої да се збори?
Нѣсмо ли браћа и безъ тога!
У боеве єсмоли заедно?
Зло и добро-братскій дѣлимо,
Коса млада на гроблѣ юначко,
Силѣли се булахъ, ка' Србскиняхъ! —

СЕРДАРЪ ВУКОТА.

О проклета земльо пропала се!
Име ти є страшно и опако —
Или имамъ младога витеза,
Уграбишъ га у првой младости! —
Или имахъ чойка за човѣство,
Свакога ми узе приђе рока! —
Или имахъ китнога вѣнца,
Кои круни чело невѣстама,
Пожнѣшъ ми га у цвѣту младости! —
У крвь си се мени претворила!
Истина є ово нѣ друго:
До гомиле костихъ и мраморахъ,
На коима младежъ самовольна,
Показуе торжество ужаса! —
О Косово! гдно судилиште!
Насредъ тебе Содомъ запушио! —

ВУКЪ МИЃУНОВИЃЪ.

Пи сердаре, грдна разговора!
 Што су момцы прсихъ ватреніехъ?
 У коима срца претуцаю,
 Крвь уждену пламеномъ гордошћу,
 Што су они? жертве благородне!
 Да прелазе съ бойніехъ полянахъ,
 У весело царство поезіе! —
 Како росне свіетле капљице,
 Узъ веселе зраке на небеса. —
 Кудъ ће выше бруке одъ старости?
 Ноге клону, а очи издаю,
 Узблуди се мозакъ у тиквини —
 Поѣтинъи чело намрштено —
 Грдне яме нагрдиле лице,
 Мутне очи утекле у главу,
 Смрть се гадно исподъ чела сміе,
 Како жаба исподъ свое коре! —
 Што споминѣшъ, Косово, Милоша?
 Свисмо на нѣмъ срећу изгубили —
 Ал' су мишца, име Црногорско,
 Ускрснули съ Косовске гробнице,
 Надъ облакомъ у витешко царство,
 Ђе Обилићъ надъ сѣнима влада. —

СЕРДАРЪ ИВАНЪ ПЕТРОВИЃЪ.

Съ Мухамедомъ и глупость у главу:
 Тешко Турцы вашіемъ душама!
 Што облите землю нѣномъ крвлю?
 Малене су ясли за два хата. —

ФЕРАТЪ ЗАЧИР. КАВАЗЪ-БАША.

Жокъ Сердаре, не угађешъ путомъ!
 Вѣра Турска поднїетъ неможе;
 Да се хаба докле глава скочи —
 И ако є земля поузана,
 Двїе вѣре могу се сложити,
 Ка' у саханъ што се чорбе слажу —
 Мы живимо као досадъ братскїй,
 Па любви выше нетребуе.

КНЕЗЪ ЯНКО.

Бысмо Турцы, али се не може,
 Смїешна є ова наша любовъ!
 Грдно намъ се очи сусретаю —
 Немогу се братскїй погледати,
 Но крвничкїй и некако дивлѣ,
 Очи зборе, што имъ вели срце. —

ВУКЪ МАНДУШИГЪ.

Глете люди, ліена сарука!
 Ђе га купи ага аманати?

АРСЛАНЪ-АГА МУХАДИНОВИГЪ.

Ніесамъ га Вуче куповао,
 Но ми га є везыръ поклонїю,
 Кадъ самъ лѣтосъ у Травникъ ходїю.

ВУКЪ МАНДУШИГЪ.

Любовити, набавими такви!
 Даћу вола, за и҃га, изъ ярма.

АРСЛАНЪ-АГА МУХАДИНОВИЪ.

Ябути га поклонити Вуче!
Текъ ако ћешъ да се окумимо,
Миломіе съ таквіемъ юнакомъ. —

ВУКЪ МАНДУШИЪ.

Нема кумства безъ крштена кумства,
Ако хоћешъ и четвороструко. —

АРСЛАНЪ-АГА МУХАДИНОВИЪ.

Шишано є - исто ка крштено. —

ВУКЪ МАНДУШИЪ.

Кумъ ћу быти, а прикумакъ нигда. —

*Велика грая и правдаѣ међу Турцыма и Црно-
горцыма него мудрїи раздваяю да се не поколю
Све умуча, нико ништа.*

КОЛО.

Три сердара и два воеводе!
Са нѣихово триста соколовахъ,
Соко Баю су тридестъ змаевахъ!
Мриеть неће докъ свїета трае:
Дочекаше Шенђера везыра,
У врхъ равне горе Вртіельке,
И клаше се лѣтнїй данъ до подне,
Неће Србинъ издати Сербина!
Да га свїеть мори прїекоромъ —
Трагъ да му се по прсту кажуе,
Ка' невѣрной кући Бранковића —
Но сви пали єданъ кодъ другога,
Пѣваюћи и Турке бїоћи!

А троица само претекоше,
 Подъ гомиле мртвіехъ Туракахъ;
 Ранѣне ихъ Турцы прегазили,
 Дивне смрти, просто имъ мліеко!
 Юнацыма Богъ ће учинити,
 Споменъ души, а прекаду гробу!
 Три хиляде момка еднакога,
 На Шенѣера удрише везыра,
 Приѣ зоре на полѣ Крстачко;
 Прегаоцу Богъ дае махове!
 Разкрхаше силу Шенѣерову,
 Благо томе ко се ту нагнао,
 Веѣъ га ране не боле Косовске —
 Веѣъ Турчина ни зашто некриви. —
 Витезови Срби Вртіельскій
 Лучаѣ се вазда призирати
 На гробницу вашу освештену. —

Доходе десешѣ кавазахѣ изѣ Подгорице одѣ везыра новаго, кои облази царство, и даю владыцы Данилу писмо-владыка га чыта, замислѣнѣ.

ВОЙВОДА БАТРИѢЪ.

Кажъ владыко! што ти везырѣ пише!
 Веѣъ неѣмо да се кріе ништа,
 Сви акоѣ окрилатитѣ Турцы! —

ВЛАДЫКА (чыта писмо одѣ ріечи до ріечи):

Селимѣ везырѣ, робѣ, роба свечева!
 Слуга брата сунца свіетскога —
 А посланикѣ одѣ све землѣ цара!
 Назнанѣ ви главары съ владыкомѣ:
 Царѣ одѣ царехѣ, мене є спреміо,

Да облазимъ землю свуколику,
 Да уредбу видимъ како стои,
 Да се вуцы не преѣду меса! —
 Да овчица коя не занесе
 Свое руно у грмъ покрай пута —
 Да подстрижемъ што є предугачко —
 Да одліемъ, ђе є препунао —
 Да прегледамъ у младежи зубе —
 Да се ружа у трнъ неизгуби,
 Да негине бисеръ у буниште —
 И да раи узду попритегнемъ,
 Е є рая ка' остала марва! —
 Па самъ чуо и за ваше горе,
 Породица света, Пророкова,
 Зна юнаштву праведну ціену!
 Лажу люди, што за лафа кажу:
 Да се миша и найманъ бои,
 Хайте къ мени подъ моимъ шаторомъ,
 Ты владыко и главный Сердари!
 Само дасте цару на бѣлѣгу,
 За примити одъ мене дарове,
 Па живите као досле штосте —
 Яки зуби и тврдъ орахъ сломе —
 Добра сабля, топузь изаврата —
 А камоли главу одъ купуса,
 Шта бы было одучити трске,
 Да не чине поклонъ предъ Орканомъ —
 Ко потоке може уставити,
 Да къ синѣму мору нехитаю? —
 Ко изиде исподъ дивне сѣнке,
 Пророкова страшнога баряка,
 Сунце ђе га спржитъ како муња —

Песницомъ се нада не разтеже —
 Мишъ у тикви, што є него сужанъ? —
 Узду глодаты да се ломе зуби —
 Небо нема безъ грома ціену,
 У фукаре очи одъ сплачине —
 Пучина є стока єдна грдна,
 Добре душе, кадъ іой ребра пучу —
 Тешко земљи куда прође войска! —

КНЕЗЪ ЯНКО.

Трговаць ти лаже са сміехомъ!
 Жена лаже сузе просиплюћи!
 Нико крупно ка' Турчинъ не лаже. —

СЕРДАРЪ ЯНКО.

Не држимо ове поклисаре,
 Него да се брже отршаю, (одправляю)
 Да имъ наша штогодъ недвоуми,
 Некъ зна пріедъ, па чини што може —

ВУКЪ МИЃУНОВИЃЪ.

Одпиши му како знашъ владыко!
 И чувай му образъ ка' онъ теби.

ВЛАДЫКА ДАНИЛО (одившуе.)

Одъ владыке и свіехъ главарахъ!
 Селимъ паши одпоздравъ на писмо:
 „Тврдъ є орахъ воѣка чудновата,
 „Несломи га, аль зубе поломи —
 Ніе вино пошто приђе бѣше —
 Ніе свіеть оно што мислясте,

Баряктару даривать Европу!
 Грехота є о томъ и мислити,
 Веля крушка у грло западне —
 Крвь є людска рана наопака,
 На носъ вамъ в почела скакати,
 Препунисте мѣшину гріеха! —
 Пуче коланъ свечевой кобили —
 Леополдовъ храбрый воевода, (Лотарингскій)
 Собіевскій — войвода Савойскій,
 Саломіше демону рогове —
 У ѣтапу не пише єднако
 За два брата єдноименяка — (Мухамадъ II. и IV.)
 Предъ Бечомъ є Буракъ посрнуо! —
 Обрнуше кола низа страну —
 Нетребуе царство нелюдима,
 Нако да се предъ свіетомъ руже —
 Дивлю паметь а ѣудь отровану,
 Дивльи вепаръ има а не човѣкъ;
 Кома законъ лежи у топузу,
 Трагови му смрде нечовѣствомъ —
 Я се сѣхамъ што си реѣи хтіо.
 „Трагови су многи до пеѣине” —
 За горске се госте не приправля,
 У иьихъ сада друге мысли нема,
 До што остре зубе за сусѣде —
 Да чуваю стадо одъ звѣради!
 Тіесна су врата улянику,
 За меѣда скована сѣкира —
 Јоштѣ имате землѣ и овацахъ,
 Па харайте и коже гулите,
 У васъ стенѣ на свакою страну,
 Зло подъ горимъ, као добро подъ зломъ —

Спуштавахъ се я на ваше уже;
 Умало се уже не претрже —
 Отгада смо вышій пріятелѣи,
 У главу ми память уѣрасте. —
 (Сврши писмо и читага на гласъ предъ свіема)
 (Црног. и Турцыма).

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Ето писмо, на садъ путь за уши!
 Дайте му га да се разговори.
 (*Посланицы везырскій невесели одлазе.*)

ВУКЪ МИЪУНОВИЪ.

Држъ! рицале узми овай фишекъ!
 Понеси га на поклонъ везыру
 И кажи му да е то ціена,
 Кое драго главе Црногорске. —

РИЦАЛЪ ОСМАНЪ.

Какавъ фишекъ, на поклонъ везыру!
 Самовольный кавурскій хайдуче,
 Не збори се тако съ везырима,
 Но ѣе доѣу доносе грозницу —
 Сузе скачу саме на очима —
 И захучи земля одъ куканя. —

ВУКЪ МИЪУНОВИЪ.

Да ніеси у куѣу дошао.
 Знао быхъ ти одговорить дивно!
 Ема хоѣу нешто свакояко:
 Заръ обадва ніесмо хайдуцы?
 Онъ е хайдукъ робля свезанога!
 Онъ е больи е выше уграби —

Я самъ хайдукъ, те гонимъ хайдуке,
 Гласнѣя є моя хайдучина —
 Я не пржимъ землѣ и народе;
 Ама многій грднѣй мучительнѣ,
 На носъ су се преда мному побили;
 Многа, буле ваше кукаюћи
 За мному црна клувка размотале. —

*Одоше кавази везырскій. Бѣю се два кокоша кодъ
 скушшине.*

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Видители ова два ђавола!
 Око шта се они два поклаше,
 Єданъ другомъ очи ископаше,
 За нѣма су тридестъ кокошакахъ,
 Могу живѣтъ као два султана —
 Да имъ даде некаква несрећа;
 И што ми є до нѣиове свађе,
 А воли быхъ да надяча манѣи —
 А ты ага браде ти свечеве?

СКЕНДЕРЪ-АГА.

А я воли да надяча вышій,
 Рашта га є Богъ вышега дао
 Кадъ є вышій нека є и ячій. —

*Нождъ є мѣсечна сѣде око огибвахъ и коло на
 велѣ гувно пов.*

БОЛО.

Нови граде сѣдишь на край мора!
 И валове броишь низъ пучину,

Како стараць на каменъ сѣдеши,
 Што набрае свое броянице;
 Дивна санка што си онда снію!
 Млечићи те моремъ подузеше,
 Црногорцы горомъ опасаше,
 Састашесе у твое зидове,
 Окропише крвлю и Водицомъ —
 Те одъ тада несмрдишъ некршћу;
 Топаль-паша су двадестъ хиљадахъ
 Да поможе Новоме хиташе,
 Среташе га младый Црногорцы,
 На Камено полъ поузано,
 Турской капи ту име погину,
 Сва утону у єдну гробницу,
 Можъ и данасъ виѣть коштурницу! —

ВУКЪ МИЉУНОВИЋЪ.

(Лежи заєдно са Сердаромъ Янкомъ.)

Кудъ Сердаре хоѣшъ съ томъ пасиномъ?

СЕРДАРЪ ЯНКО.

Да в метнемъ одзгоръ съ врхъ хальинахъ!

ВУКЪ МИЉУНОВИЋЪ.

Кое ће ти яде сврхъ хальинахъ?

СЕРДАРЪ ЯНКО.

Притиска ме све несрећна мора,
 Како заспимъ не дами кркнути!

ВУКЪ МИЉУНОВИЃЪ.

Каква мора и каква зла срећа!
 Ту нити є море, ни вѣштице,
 Но си ето ка чабаръ дебео,
 Па те сало кадъ леженъ задуши!
 Мене никадъ јоштъ притисла не.

СЕРДАРЪ ЈНКО.

А мени є она додіяла,
 Свагда носимъ рена уза себе,
 И трнову драчу у обтоку,
 Али одъ нѣ ништа болѣ не,
 Но пасъ пружитъ оздгоръ сврхъ хальинахъ.
 (*Кнезъ Јнко лежи съ кнезомъ Роганомъ.*)

КНЕЗЪ ЈНКО.

Како смрде ове потурице!
 Опажашъ ли ты што годъ Рогане?

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Ка' узлий часъ кнеже неопожамъ!
 Кадъ близу нѣхъ сѣдимъ у скупштину,
 Я носъ држимъ свагда у рукама
 Да не држимъ быхъ се изблювао,
 Па самъ съ тога на край и утека
 Е близу нѣхъ небыхъ освануо;
 Ево видишъ какосмо далеко,
 И опета она тешка воня
 Одъ некрети овде заудара. —

(Мршво доба ноћи, све спава, неко збори кроза санъ, дигнисе кнезъ Янко и кнезъ Роганъ, да виде ко е, кадъ онамо, алъ Вукъ Мандушиќъ говори, као на яви.)

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Кои су ти яди, Мандушићу?
Те се сву ноћъ съ некимъ разговарашъ!

КНЕЗЪ ЯНКО.

Не, Рогане, немој га будити!
Е онъ у санъ ка' на яви збори,
Е ћемо га штогодъ разпитати,
Да се баремъ добро измиемо.

КНЕЗЪ ЯНКО.

Да ну, Вуче, што оно збораше
За нашега Бана Милоньића?
Ели чегреть каква међу вама?

ВУКЪ МАНДУШИЋЪ.

Не, брате, ништа међу нама!
Но му нешто око снахе зборимъ.

КНЕЗЪ ЯНКО.

А што е то, кажи ми на тайно!

ВУКЪ МАНДУШИЋЪ.

Лѣпша му е одъ виле біеле!
Нема пуно осамнаестъ лѣтахъ,
Живо ми е срце пониела. —

КНЕЗЪ ЯНКО.

Рашта ти е срце пониела?

ВУКЪ МАНДУШИЋЪ.

Има рашта! ругашъ ли се збия?
 Рашта друге нема на свиѣту!
 Да нѣсамъ съ Баномъ Милонъићемъ
 Деветороструко кумовао,
 Быхъ му младу снаху уграбіо,
 Па съ нѣомъ бѣжа' главомъ по свиѣту. —

КНЕЗЪ ЯНКО.

Неѣтинъи, кукала ти майка!
 Збия ти ѣ паметь сву попила!

ВУКЪ МАНДУШИЋЪ.

Аль ѣ ѣаво, али су маѣие!
 Али нешто теже одъ обое —
 Кадъ ѣ виђу ѣе се сміе млада,
 Свиѣтъ ми се око главе врти! —
 Па све могахъ съ ядомъ прегорети,
 Но ме ѣаво ѣдну вечеръ нагна,
 У колибу ноћихъ Милонъића:
 Кадъ предъ зору и ноћъ ѣ мѣсечна!
 Ватра гори на средъ сѣнокоса,
 А она ти одъ некуда доѣе,
 Украй ватре сѣде да се гріе,
 Чуе да свакъ спава у колибе,
 Тада она віенацъ расплете,
 Паде коса до ниже пояса!
 Поче косу низъ прса чешляти,
 А танкіемъ гласомъ нарицати,
 Како славля са дубове гране!
 Тужи млада ѣевера Андрию,
 Мила сына Милонъића Бана,

Кои му в ланихъ погинуо,
 Одъ Туракахъ у Дугу крваву,
 Па се снахи недао остриѣи,
 Жалиему снахинъ вѣнацъ было,
 Него главу свог' сына Андріе! —
 Тужи млада за срце уѣда!
 Очи горе живѣ одъ пламена!
 Чело іой в лѣпше одъ мѣсеца —
 И я плачемъ ка' мало діете —
 Благо Андрій ђе в погинуо!
 Дивне ли га очи оплакаше!
 Дивнали га уста ожалише! —

*(Кнезъ Роганъ шаши кнезу Јику, нештай га
 аманати за такве ствари, докѣ се не што из-
 бляе' — зора в, буде се и дижу.)*

ОБРАДЪ.

Да ви причамъ што ми се приснило:
 Народа се бѣше много дигло,
 Као некудъ да крсте носимо,
 Сунце пече, да очи искоче,
 И тврѣа в кудиенъ идемо,
 Докъ сидемо ка' на ово полѣ,
 Починемо подъ єдну ябуку,
 Исподъ кое и поточиѣ враше,
 Сви се у хладъ подъ нѣомъ сабіемо,
 Уберемо зреліехъ ябукахъ,
 Као цукаръ свака бѣше слатка,
 Попъ очита подъ нѣомъ Еванѣлѣ;
 У то доба петъ Мартиновиѣхъ
 Дигоше се єданъ за другіемъ.
 И за нѣима три чєтыри друга,

Савъ ихъ народъ гледа кудъ одоше!
 А они ти стубе те узъ цркву:
 На олтарь се одъ цркве попеше,
 И на нѣму крсть златный метнуше,
 Крсть засія ка' на гори сунце.
 И савъ народъ на ноге устаде,
 Часноме се крсту поклонеше,
 Утоме се разбудихъ одъ страха.

ВУКЪ МИЋУНОВИЋЪ.

Срећанъ быо! дивноли си сніо!
 На чудо самъ и я на санъ быо,
 Бранеѣи се одъ нечіехъ пасахъ,
 И петъ шесть самъ мачемъ пресѣкао,
 Да самъ његођъ у чету кренуо,
 Доиста се быхъ покла' съ Турцыма. —

СЕРДАРЪ ЯНКО.

Я самъ ноћасъ быо у сватове!
 И са буломъ женію Богдана,
 У цркву е нашу покрстисмо,
 Покрстисмо, па ихъ привѣчасмо.

*(Турцы еданѣ за другіемѣ сви одоше, люшо
 свѣтши.)*

СЕРДАРЪ ВУКОТА.

Я самъ Озра ноћасъ на санъ гледа'!
 Бѣсмо пошли двѣста Озриниѣахъ
 И толико поћерали коняхъ,
 Да узмемо пунѣ аранѣелско;
 И врати се съ пићемъ изъ Котора,
 Пою люди, гађу изъ пушакахъ,

Кадъ доѣсмо на врхъ Поточинахъ!
 Али сѣде око триста другахъ,
 На свакога зелена долама,
 На свакога токе и оружъ,
 Помислимо, ко ће оно быти?
 Какви гости? — ніе имъ вріеме!
 Кадъ али є оно старый Озро
 И бирани за нымъ Озринићи;
 (Ніе одъ ныхъ ніеднога жива)
 Пуче на насъ сваке грдне яде,
 Што у Чеву цркву неградимо,
 Аранѣлу, да ни свудъ помага,
 Ондена се мало непокласмо,
 И садъ дрктимъ одъ нѣгова страха!

ВУКОТА МРВА. ГЪВИГЪ.

Я по сву ноѣ пртлямъ и сніевамъ,
 Докъ се дигнемъ я све заборавимъ.

(Кнезъ Байко є сѣшанъ и Вукъ Мандутиѣдъ, они два не хоѣе ништа да причаю.

КНЕЗЪ ЯНКО.

Кнеже Байко! ты си нешто сѣтанъ?
 Што ће быти, то не може проћи,
 Него причай да и ніе мило.

КНЕЗЪ БАЙКО.

Хоѣу, кнеже, све ми єдно бива!
 Я самъ ноѣасъ грданъ санъ видіо:
 Све оружъ свое у комате,
 Безъ зла ми се обићи неможе,
 И безъ неке братске погибіе,
 Єръ кадъ годъ самъ такви санъ гледао
 Приправля' самъ што мрцу требуе.

РОГАНЪ.

Мандушићу! што си невесео?
Што не причашъ, што си ноћасъ сніо!

ВУКЪ МАНДУШИТЬ.

Ни што сніо, ни причат' уміемъ,
Но самъ сву ноћь као закланъ спава'.

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Я љу причат' кадъ сви остависте:
Виђехъ на санъ Драшка Поповића!
А мени се ка' у зарокъ стѣца,
И река' быхъ, ето га низъ полъ!

СЕРДАРЪ РАДОЊА.

Гледай чуда! што є ядний човѣкъ?
Мы се до садъ ништа не сѣхасмо
Найболѣга нашего войводе,
А ље быо Драшко Поповићу?

СЕРДАРЪ ВУКОТА.

Ходио є до у Млетке Драшко:
Када Шенѣрь на Которъ удара,
Ста градъ быти топомъ буковіемъ,
Попъ Шѣпанъ се тадъ у Которъ нагна,
Годи єдномъ топомъ са Котора,
Шенѣрову погоди лубарду,
У грло іой зрномъ угодіо,
Сломи му є у триста коматахъ,
Тадъ задоби плату у принца,
На годину стотину цекинахъ;

Попъ е пао люто одъ старости,
 Па е Драшко у Млетке ходіо,
 Да донесе одъ Млечића плату.

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

На вртите те петъ шесть овновахъ!
 Да ручамо да дома идемо,

*(Дође Драшко Войвода, па се са свиѣма грли и
 целива, па сѣде међу њима.)*

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Причай штогодъ, Драшко одъ Млетакахъ!
 Какавъ народъ бѣше на те стране?

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Какавъ народъ! питањъ ли, Рогане?
 Ка' остали — не бѣху рогати.

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Знамо, чоче, ниесу рогати,
 Но бѣху ли згодни и богати?

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Бѣше, брате, доста ліепіехъ!
 А грдніехъ десетъ путахъ выше,
 Одъ бруке се гледат' не могаху —
 Богатіехъ бѣше поголемо,
 Одъ богатства бѣху полуђели,
 Ћетиняху исто као бебе —
 Сви нугловы пунани празновахъ,
 Мучаху се да имъ очи прсну,
 Да одеру кору леба суха,

Гледао самъ: по два међу собомъ,
 Ђе упрте какву женетину,
 Тѣлесине мртве и ліене,
 Потегла бы по стотину окахъ,
 На ѿ носе прозъ градске улице,
 У средъ подне, тамо и овамо,
 Не бое се чести, ни поштению
 Текъ да стеку да се ками ране. —

КНЕЗЪ ЯНКО.

Бѣху ли имъ какве куће, Драшко?

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Бѣху куће на свіетъ дивота!
 Ама бѣше муке и неволѣ,
 Ђескота ихъ несретня давяше —
 Смрадъ великій и тешка запара,
 Те немаху крви у образу. —

ВУКЪ МИЉУНОВИЋЪ.

А како те, збия, дочекаше?

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Ко м' у злій часъ дочекива' Вуче?
 Јніесамъ ни позна' никога,
 А камоли да ме ко дочека',
 Но ми она ружна мѣшавина
 Недаваше изъ куће изаћи:
 Свагда грая бѣше око мене,
 Када хоћохъ по граду изаћи,
 Као у насъ біеле нећелѣ,
 Кадъ се врену момчадъ у машкаре;

Да єднога не бы пріятеля,
 Главомъ сына Зана Грбичића,
 Свога дома већъ неѣхъ гледати,
 Него кости тамо оставити,
 А онъ ме є братски дочекао,
 Водіо ме свуда по Млеткама.

ВУКЪ МАНДУШИЋЪ.

А бѣху ли юнацы, войвода?

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Не, Божа ти вѣра, Мандушићу!
 О юнаштву ту не бѣше збора,
 Него бѣху къ себи домамили,
 Домамили, па ихъ похватали,
 Ядну нашу браћу соколове!
 Далматинце и храбре Хрвате!
 Па бродове нѣма напунили,
 И тиска ихъ у свіеть біели,
 Те довукуй благо изъ свіета,
 И притискай землѣ и градове. —

СЕРДАРЪ ИВАНЪ.

А судови бѣху ли имъ прави?

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Бѣху; брате, да те Богъ сачува!
 Мало больи него у Турчина —
 Бѣше єдна кућа превелика,
 У којой се грађаху бродови,
 Ту хиляде бѣху невольникахъ!
 Сви у люта гвожђа попутани,

Те граѣху принципу бродове,
 Ту одъ плача и люте неволѣ
 Не мили се улѣсти човѣку —
 Ёдни сужњи бѣху приковани
 У путима на велѣ бродове,
 Те возаху по мору бродове,
 Ту ихъ лѣтнѣ горіяше сунце,
 И давляху кише и времена,
 Немогаху изъ везе шенути,
 Но ка' пасче кадъ га за торъ свежешъ,
 Ту чамаю и дневи и ноѣи; —
 Найгоре имъ пакъ бѣху тавнице
 Подъ дворове ѣе дужде стояше,
 У найдублю яму, кою знадешъ,
 Ние горе но у нѣихъ стояти,
 Конь хоѣаше у нѣима цркнути,
 Човѣкъ пасче ту свезат' несѣаше,
 А камоли чойка несретнѣга —
 Они люде све тамо везаху,
 И давляху у мрачнимъ избама —
 Савъ протрнемъ, да ихъ Богъ убіе!
 Кадъ помислимъ за оно страшило —
 Нико жалит' несміе никога,
 А камоли да му што поможе;
 Када виѣхъ витежку неволю!
 Заболѣ ме срце, проговорихъ:
 „Што, погани, одъ людихъ чините?
 Што юначки люде не смакнете?
 Што имъ такве муке ударате?
 Докъ Грбичиѣ мени попрішапта:
 Немой такве говорит' ріечи,
 Несміе се овде право зборит',

Твоя срећа не разумѣше те. —
 И чуй те ме што вамъ данасъ кажемъ:
 Познао самъ на оне тавнице,
 Да су Божю — гдно преступили
 И да ће имъ царство погинути
 И больима у руке улѣсти —

ВУКЪ МИЉУНОВИЋЪ.

Буди ли се ты тако проричешъ,
 Мишляху ли у свіетъ за кога?

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Нема тога кос' небои чега,
 Да ничега, а'но свога хлада —
 Они страха другога немаху,
 До одъ жбирахъ и до одъ шпіюнахъ,
 Одъ нѣихъ свако у Млетке дркташе,
 Кадъ два зборе штогодъ на улицу,
 Трећій ухо обрне те слуша,
 Па онай часъ трчи судницима,
 Кажи оно, што они збораху
 И попридай штогодъ и поглади.
 Судъ онай часъ она два ухвати,
 Па на муке съ нѣима у галию,
 Одъ тога ти бѣху погинули,
 Међу собомъ вѣру изгубили —
 Колике су съ края у край Млетке,
 Ту не бѣше ни єднога чойка,
 Єданъ другог', кои не држаше
 За тайнога жбира и шпіюна; —
 Грбичићъ се мени куніаше:
 Да су єдномъ жбири и шпіюни

Облагали єднога принца
 Предъ сенатомъ и свіємъ народомъ,
 И да су му главу одкинули
 Башъ на стубе нѣгова Палаца;
 Како ихъ се другій боят' неће?
 Кадъ могаше облагати дужда! —

КНЕЗЪ ЯНКО.

А бѣше ли игре у Млеткама,
 Као ово те се мы играмо?

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Бѣше игре, али другоаче:
 У єдну се кућу сакупляху
 Пошто мркни и пошто вечерай,
 Кућа бѣше сила одъ свіета,
 Ужди у нѣой хиляду свієћалъ,
 По зиду іой свудъ бѣху панѣге,
 Ціеле се на пуни народа;
 Тако исто и кућа остала,
 Свудъ могаше изъ зида виѣети,
 Ђе вираху, ка' миши изъ гнѣзда; —
 Докъ се єдна подиже завѣса,
 Трећій діо одъ куће отвори:
 Боже драгій, ту да видишь чуда!
 Ту измигъ некаквога пука,
 То ни у санъ никадъ доћ' не може,
 Сви шарени као дивлѣ мачке,
 Докъ ихъ стаде по кући криваня,
 Ђе ко бѣше запляска рукама,
 Имахъ мртавъ паднутъ одъ смієха; —
 Мало стаде, они отидоше,

А за њима другій изидоше:
 Такве брукѣ, таквіехъ грдилахъ,
 Нигђе нико іоштъ видіо ніе,
 Носине имъ по одъ кварта бѣху!
 Изтрештили очи као тенцы!
 А зинули ка' курацы гладній!
 А дрвене ноге насадили!
 Па иѣху као на ключеве,
 Облачили приѣ и ячине,
 Усредъ подне да га човѣкъ сретне,
 Сва бы му се коса навжила; —
 Докле неко, даму Богъ поможе!
 Изъ оніехъ панѣгахъ завика:
 Бѣж', народе, е изгоре кућа!
 Боже драгій! да ту бруку видишгь!
 Стаде ека, клепеть и ломява,
 Стаде писка, капе попадане,
 Стотина ихъ исподъ ногахъ оста,
 Све се наби да крѣнут' неможе,
 Као стока кадъ е звѣрадъ гоне. —
 Те мы опетъ сютраданъ на игру,
 Кадъ у кућу, нигђе нико нема,
 Но е пуста кућа затворена —
 И іоштъ ѣу ви єдну сирдню причат':
 (А знамъ чисто вѣроват' нећете)
 Видіо самъ люде у Млеткама,
 Ђе на конопъ свачу и играю!

КНЕЗЪ РОГАНЬ.

То неможе быт' истина, Драшко!
 Него су ти очи замаштали:

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Незнамъ ништа, но самъ ихъ гледао
И самъ мислимъ, да е маштаніе.

ОБРАДЪ.

А да што е него маштаніе!
Я самъ чуо одъ еднога ђеда,
У Боку су єдни доходили,
Изъ Таліе, или одъ кудъ друго,
На нашъ пазаръ истій излазили,
Па викнули ціелу народу:
Погледай те онога кокота!
Кадъ погледай онога кокота!
Али шлѣме за ногу потеже,
Кадъ онай часъ ніе него сламка.
Другомъ викни: „послушай народе!
„Свакѣ сада гроздъ у руку имать,
Грозду ће те бритве приніети,
Аль чувайте да васъ ядъ не нађе
Немой кои грозда окинути,“
Докле свако за по гроздъ ухвати,
Приніеше бритве гроздовима,
Кадъ виђеше чудо невиђено,
Свакій себе за носъ дохватио,
Догна бритву до своего носа!
Докле трећии саврхъ зида викни:
Чуй народе, не потопите се!
У то рикни низъ пазаръ ріека,
Или было мушко, или женско,
Свакъ да гази уздигни хальине,
Кадъ ни воде ни одъ воде трага!
Но свакъ дига у пазаръ хальине,

И кренуо ка'да воду гази!
 Кадъ виѣли е ихъ погрдише,
 Скочи народъ и бы ихъ побили,
 Но утецы у Которъ Латини;
 То игранѣ исто е овакво,
 Што на коношъ играю, войвода!

ВУКЪ МИЉУНОВИЉЪ.

Пояху ли узъ гусле лиено?

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Какве гусле и какву несрећу!
 Ту за гусле ни збора не бѣше.

ВУКЪ МИЉУНОВИЉЪ.

А да за сву игру безъ гусалахъ
 Я ти не быхъ пару Турску дао,
 Ђе се гусле у кућу нечую,
 Ту е мртва и кућа и люди. —

СЕРДАРЪ РАДОЊА.

За сваку те работу питасмо;
 А гледали принципа, войвода?

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Гледахъ, брате, као тебе сада!

СЕРДАРЪ РАДОЊА.

А бѣше ли какавъ, аманати?

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Бѣше човѣкъ, те одъ средиѣ руке,
 Да не бѣше подъ онимъ именовъ,
 Нетѣаше се боят' одъ урока. —

СЕРДАРЪ РАДОИЯ.

Каколи се зваше, воевода?

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Валиеро, и веѣъ незнамъ како!

СЕРДАРЪ ИВАНЪ.

Питали те што за ове крае?

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Пита, брате, незнамъ ни самъ како!

Я изидохъ предъ нѣимъ съ Грбичиѣмъ,

Поклонихъ се како ми рекоше,

Путь мене се поосмѣхну принциѣъ,

Распита ме за наше краеве,

И шѣахъ реѣи, любви Црногорце!

Брѣ спомену све редомъ боеве,

Ѣе су наши помогли Млеткама,

На послѣдъ поче Ѣетниѣити!

Запита ме за наше сусѣде,

За Бошняке и за Арбанасе:

Кадъ ухвате каже. Црногорца,

„Было жива аль мртва у руке,

Хоѣе ли га изѣсть, штоли раде?

Ѣе изѣсти? ако Бога знаденѣъ!

Ка' Ѣе човѣкъ изѣсти човѣка!

„Ма самъ чуо, опеть ми говори:

„Еданъ народъ тамо змѣе ѣде!”

Какве змѣе? честитѣй принципе!

А гадно ѣе на путь погледати. —

Све се длаке наѣже човѣку! —

КНЕЗЪ ЯНКО.

Я мнѣмъ те ѣе дочека лиѣпо?

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Не ліпо, него преліпо!
 Обећа ми и што му не искахъ,
 И помислихъ кадъ одъ нѣга поѣохъ,
 Благо мени ютросъ и довіекъ
 Ево среће за све Црногорце!
 Дайбуди њу повестъ доста праха,
 Да с' имаю чимъ бити съ Турцыма,
 Кадъ послѣдъ све оно излиня,
 Ка' да ништа ни зборено ніе,
 И посадь му не быхъ вѣровао,
 Мліеко е да рече, біело. —

РОГАНЪ.

А како те раяху, войвода?
 Бѣху ли имъ ліена естива?

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Ту не бѣше ела, изванъ леба!
 Но донеси некакве преслачке,
 По три уре лижи, докле ручай —
 Два діела ту біяше пука,
 Јоште млади а обезубили,
 Све лижући оне посластице,
 Одъ желъ се садъ наедохъ меса.

ВУКЪ МИЉУНОВИЋЪ.

Фала Богу, естъ велико чудо!
 Видители овде у Котору?
 Башъ овога Совру провидура,
 И осталу господу Млетачку,
 Воли су ти кокошь али яе,
 Него овна, али груду сира!

Кое чудо могу на годину,
 Кокосакахъ они позобати,
 Па погини у оно господство,
 Спушти кулѣ а обриви брѣе!
 А поспи се по глави пепеломъ!
 А брѣице ка' жене у уши!
 Како тридестъ напуни годинахъ,
 Свакій дође као бабетина,
 Одъ брукѣ се гледати неможе,
 Како пођи мало уза стубе,
 Ублѣди како рубетина,
 А нешто му заиграй подъ грломъ,
 Рекао бы они часъ умрѣе!

*(Сіеку иецыва, и сѣдоше на ручакъ, — Сердаръ
 Янко ииша чіе бравъ ше му онъ у илеке гледа
 и кажу му да є Маршина Баице).*

СЕРДАРЪ ЯНКО.

Дивна плећа, а дивно ли пише!
 Благо теби за довіекъ старче!
 Чудно ли ћешъ нешто доживѣти. —

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Кое држе, да є наша страна,
 Алъ одъ крста али є одъ стуба?

КНЕЗЪ ЯНКО.

Мы смо вазда одъ крста држали!

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Хиляду самъ плећахъ оглодао!
 Али ове невиѣхъ несреће,
 Чіе ово плеће те га гледамъ?

Нѣгова се кућа угасила,
 У ню неће кокота пояти,
 А ево є на средѣ нѣга шуплѣ,
 Ка' да си га шиломъ прошуплю,
 А по нѣму двадесетъ гробовахъ,
 И ни єданъ ніе изванъ куће!

(Сви гледаю оно илеће и чуде се каквоє, иштаю одѣ чіега є брѣва, и кажу илѣ дає одѣ брѣва Скендерѣ-Аге Медовића).

КНЕЗЪ ЯНКО (гледа єдно плеће, и прича изъ нѣга).

Има овѣй двадесетъ говеди!
 Гувному є кодъ куће лієпо,
 На кућу му шлѣме доста яко,
 Яки су му и лієпи конѣи!
 Кріє негѣ замотулякъ парахъ,
 Ма быхъ река да ихъ ніе много,
 И за нѣихъ му сви у кући знаю.

ВУКОТА МРВАЛѢВИЋЪ. (прича изъ плећа.)

Чудна негѣ пустога плієна!
 Но є крѣвѣ да га Богъ убіє!
 Косово є око нѣга легло.

ВУКЪ МИЃУНОВИЋЪ.

Што баєте као бѣялице!
 Али бабе кадъ у бобѣ врачаю,
 Што ће знати мртѣе костурине,
 Како ће се коме догодити!

ВУКОТА МРВАЛЪВИГЪ.

Кое яде ты тобожъ мудруешъ?
 А ты выше у нѣима прориченгъ,
 Но кои му драго десетиня,
 Недашъ нигда плеѣа оглодати,
 Но ихъ грабишъ изъ устахъ людима,
 Мени си ихъ стотину узео,
 Да ѣавола приѣе у нѣихъ видишъ,
 У то ти е прошло по вѣека.

ВОЙВОДА БАТРИГЪ.

Дану Вуче изъ Лѣшева Ступа!
 Узми гусле да насъ разговоришъ,
 Кадъ е добро нека е и болѣ.

ВУКЪ ЛѢШЕВОСТУПАЦЪ ПОЕ.

Чево равно гнѣездо юначко!
 А крваво людско разбоиште,
 Многели си войске запамтило! —
 Многели си майке оядило, —
 Людске су те кости затрпале! —
 Людскомъ си се крвлю опянило! —
 Вазда ранишъ одъ Видова дана,
 Юначкиемъ и коньскиемъ месомъ,
 Гавранове и мрке вукове! —
 Страшно л' бѣше едномъ погледати,
 Димъ те црный бѣше приклопио,
 Сто хилядахъ притисло Туракахъ,
 Око тебе пушке грміяху,
 Фриштїяху хиляде момакахъ,
 А гракаху на ята вранови,
 Иза тмине и сунце огрїе,

Предъ вечерь се надъ тобомъ изведри,
Турке мртве по тебе броясмо,
Погодит' се нигда не могоасмо,
Око броя колико ихъ бѣше. —

Ошавля гусле.

ВОЙВОДА БАТРИТЬ.

Дану, Вуче, немой прекидати
Разговора безъ таквога нема.

*(Вукъ: не уміемъ войвода, иа єлѣише ошавити.
Пуцаю пушке узъ полѣ, пѣваю люди, и ма ихъ
около сто и педесетъ.)*

ВОЙВОДА ДРАШКО.

Кое оно, ка да су махнити?

СЕРДАРЪ ЯНКО.

Оно су ти свати Мустафића!
А жени се Сульо баряктаре,
Сыновицомъ съ Обода кадие.

ВУКЪ МИЉУНОВИТЬ.

Ма ніесу сви сватовы Турцы,
Него има и Црногорацахъ?

СЕРДАРЪ ЯНКО.

Има онѣ и Црногорацахъ,
Мало манѣ него половина.

ВУКЪ. МИЉУНОВИТЬ.

Кудъ су шѣли подтрпезне кучке! —
Бранковићи и лижисахани! —

Што имъ оће друштво са Турцыма.

КНЕЗЪ ЯНКО.

А каква є то вражя женидба?
 Кадъ вѣнчаня никаква немаю,
 Но живую ка' остала стока.

СЕРДАРЪ ЯНКО.

У нѣихъ нема никаква вѣнчаня,
 Но погодбу некакву учине,
 Ка' да краву на поли предаю;
 Они жене у челядъ не брое,
 Но ихъ држе ка' продано роблѣ
 Они кажу: жена є човѣку,
 Слатко воће, алъ печено ягнѣ,
 Докъ є таква нека є у кућу,
 Нїел' таква, са нѣомъ на улицу.

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Хвала Богу, пасїега милета!
 Ка є опитъ са зломъ и неправдомъ,
 Ђе допире, ту закона нема,
 Законъ му є што му срце жуди,
 Што не жуди у Коранъ не пише. —

(Пою свашовы узѣ иолѣ).

СВАТЪ ТУРЧИНЪ.

Гергелезе крило одъ сокола!
 Те на хата у раю полеће,
 Самовольно безъ никаква зора,
 Предъ Пророка да приђе изађешъ;
 Хуріе те дивне заробише!

Те си нама тако забаснію,
 Излаз' кь нама часа непочаси!
 На твоега крилата халата,
 Не заборав' саблѣ и миждрака,
 И твоега бича пакленого
 Ерѣ су власи уши подигнули,
 Да окупишѣ стоку у торину —
 Вуцы су ти люто погладнѣли,
 Нек' ти сине сабля Дамаскія,
 Да не лаю пашчадѣ на пророка. —

СВАТЪ ЦРНОГОРАЦЪ.

Ђе си, Марко, нагнута деліо!
 И ако си Турска придворица —
 Алѣ си опетѣ наша перяница?
 Пояш', Марко, твоега Шарина!
 Одѣ оружја ништа не узимай,
 До твоега тешка шестоперца,
 Нѣимѣ Алию згоди међу плећа,
 Па му на часть пророкѣ и хуріе. —

СВАТЪ ТУРЧИНЪ.

Илдериме, свечевѣ буздоване!
 Мало ли ти бы крстове вѣре,
 Међ' истокомѣ и међу западомѣ?
 Да истрчешѣ хата крилатого,
 Дамаскію да крви напоишѣ,
 Да найстрашнимѣ постанешѣ шехитомѣ —
 Но се диже да Фатиму ћерашѣ,
 Ђдиницу светога Пророка —
 Ту сагрѣши Богу и Пророку,
 Ко имѣ скриви онѣ имѣ грдно плати,

Ал' ти просто диново млієко!
 Када Босни саломи рогове —
 Кадъ све покла, што не посунети,
 Само факирь остави фукару,
 Да насъ служи, а предъ крстомъ тужи. —

СВАТЬ ЦРНОГОРАЦЪ.

Обилићу змаю огнѣвитый!
 Ко те гледа блієште му очи —
 Свагда ће те светковать юнацы —
 Мрцино намъ круну не упушти,
 Кадъ Падиши стаде подъ вилице!
 Када Дину загази у чорбу —
 Садъ те вићу на твоега ждрала,
 Ђе разгонишъ кодъ шатора Турке!
 Што ће бити, ко ће угодити?
 Србъ и Турчинъ неслаже се нигда,
 Но ће приђе море ослачати! —

СВАТЬ ТУРЧИНЪ

Држъ Алія, курвино копице!
 Котарке се младе разбѣжаше,
 Срамота є сивоме соколу,
 Ђерат' дуго ято яребицахъ,
 Па за себе не уловит' мяса —
 Удри Тале твоіомъ дреновачомъ!
 Подъ ньомъ пучу ребра ка' ораси!
 Половина главе изгубите!
 Не оставте Косу у кавуре,
 Такво воће ніє за кавуре. —

СВАТЬ ЦРНОГОРАЦЪ.

Бѣжъ Комнене задрта деліо!

Кадъ си такву срну уловіо,
 Већъ си доста одморіо крила,
 Ніе су ти далеко Котари,
 Вѣра ти є Хайки омилила,
 Єдва чека да ти се прекрсти —
 Забобоњи старино Новаче!
 Сврхъ Клисуре ка' си научіо,
 Еръ су Дину уши заглибиле —
 Пробуди му бухе у кожухе —
 Не пушт' Баіо жива ђаволѣга!
 Нека свати не буде планине,
 Безъ питаня твога алъ Лимова —

(Излази Мустај кадја и моли момчадъ да не пою онаке ивсне покрај сакуца Црногорскога, да не буде одъ главарахъ коме што жао, него нека пою сватовске ивсне, и онд самъ починѣ појши.)

МУСТАЈ КАДЈА.

Не плачь майко, Дилберъ-Фатиму:
 Удата є не укопата,
 Рука съ трука ніе пала свог',
 Но у бостанъ пренешена свой —
 Фатиму ће Сульо држати!
 Како очи свое у глави,
 Фатима є струкомъ дивота,
 Очи су іой двіе звіезде!
 Лице іой є јутро румено!
 Подъ віенцемъ гори Даница!
 Уста су іой паромъ срезана! —
 Устне су іой ружомъ уждене!
 Међъ коима кадкадъ сієва
 Снѣжна гривна ситна бисера —

Грло їой є чиста филдиша!
 Бѣле руке крила лабуда!
 Надъ цвієнемъ плива зорняча,
 А возе є весла сребрна!
 Благо одру на комъ почине! —

СВАТЪ ЦРНОГОРАЦЪ.

Соко мрзи поля одъ прашине! —
 Соко неће жабу изъ лужине! —
 Соко хоће високу литицу,
 Соко тражи тицу яребицу,
 Яребица танка и плашива,
 Ма тіела како ватра жива! —

СВАТЪ ТУРЧИНЪ.

Не дангуби сватскій првієнче!
 Сахати су данасъ ка' године —
 Хоће намъ се Сулю удужити,
 Богъ є драгій неколика дана,
 Тандарихе земљи поклонію —
 Грехота є да ихъ подкидамо! —

ВОЙВОДА СТАНКО.

Чудне бруке, грдне мѣшавине!
 Чуясте ли како се пояше?
 Залуду се недружина друже —
 Све некакви приговори стари.
 Милошъ, Марко, Муію и Алія!
 Приправля се докъ одъ єдномъ пукне —
 Већъ превире капа на све стране. —

ВУКЪ МАНДУШИТЬЪ.

Ема шта се друже съ крвницима!
 А у еданъ kota да ихъ сваришь,
 Не бы имъ се чорба сміешала! —

ВУКЪ МИЪУНОВИТЬЪ.

Безобразне, обрлане курве!
 Повукуше, те намъ образъ грде,
 Юначкога незнаю поштена,
 А не бы се вукли за Турцыма —
 Мрзній су ми они, него Турцы!
 А ни мислимъ за нѣихъ ни за Турке! —
 Бадава се инате съ Турцыма,
 Кадъ имъ лижу ка' пашчадъ сахане! —

БОГДАНЪ БУРАШКОВИТЬЪ.

Они шѣаху све онако поятъ!
 Но имъ неда подмукла лисица,
 Видители онога кадіе?
 Друга нема у чѣтыри землѣ! —
 У пѣга су медене ріечи,
 Увія се ка' врагъ око крста;
 А ма пунанъ губе и лукавства;
 Крвника га ришѣанскога нема,
 Заклала га пушка Црногорска!

*Пробоше свашови, мало стаде, ево покайнице
 узѣ полѣ и шужи сесира Батриѣева предъ
 нѣима.*

СЕСТРА БАТРИѢВА.

Куда си ми улетіо
 мой соколе!

Одъ дивнога ята твога,
 брате рано!
 Далъ невѣрне незна Турке,
 Богъ ихъ клео!
 Е же тебе преварити,
 дивна главо!
 Мой свиете изгублѣный,
 сунце брате!
 Мое ране безъ пребола,
 рано люта!
 Мое очи изваѣене,
 очный виде!
 Коже браћу ти остави,
 братска хвало!
 И старога баба Пера,
 куку Перо!
 И Три младе сестре твое,
 кукавице!
 Седамъ снахахъ што ошиша?
 ньима праздно!
 Што нечува младу главу?
 людска вило!
 Што крвника ньомъ наслади?
 братска дико!
 На вѣру те посѣкоше,
 невѣрници!
 Дивнол' Травникъ окитише,
 то платили!
 Са липомъ главомъ твоіомъ,
 куку! леле!
 Ко же чете сакупляти,
 четовоѣа!

Кол' краини бранит' крило,
братско крило!

Ко ње Турске главе сѣни,
остра сабљо!

Да погибе у бой лютый,
убойниче!

Ње се Србскій момцы грабе,
младо момче!

Око главахъ и оружя,
просте ране!

Но на вѣру у невѣре,
вѣрна главо!

Да ми се в помамити,
сестри црной!

Да те како заборавимъ,
кукавица!

Е презгодна глава бѣше,
младый брате!

Да узъ цара сѣдіаше,
мудра главо!

Шѣаше царевъ везырь быти,
сестри тужной!

Да кодъ краля сѣдіаше,
мой младико!

Ѓенераль му шѣаше быти,
моя ружо!

Да се могу разговорит',
срце мое!

А са мртвомъ твоіомъ главомъ,
Камъ да ми в!

Да ти црне очи виђу,
очи мое!

Да полюбимъ мртву главу,
 мѣсто брата!
 Да очешлямъ дугій перчинъ,
 яохъ мени!
 И юначку чалму свежемъ,
 сестра грдна!
 У крвничке садъ си руке,
 платили те!
 Нагрдиће красну главу,
 прекрвници!
 Ты ћешъ много браће наћи,
 куку нама!
 Бираниехъ соколовахъ,
 куку браћо!
 По бедему одъ Травника,
 Богъ га клео!
 Главе братске познат' не ћешъ,
 нама праздно!
 Ере еу ихъ нагрдили,
 невѣрници!
 Кудъ ће твоя млада люба?
 куку нъойзи!
 Двое ћеце твое лудо?
 сирочади!
 Што ће ядний ћедъ ти Байко?
 мой Батрићу!
 Кои те е одньивіо,
 тешко нѣму!
 Просте твое лоте ране,
 мой Батрићу!
 Аль не прости грдны яди,
 Куку роде!

Е се земля сва изтурчи,
   Богъ в клео!
 Главари се скаменили,
   Камъ имъ у домъ!

Сви главари плачу, и кадъ чуше име Башрикево, сви плачуки изидоше предъ покаянице, како се састаше съ њима знадоше што е, сестра се Башрикева загрли съ њедомъ Байкомъ (кнезомъ) уграбиму ножъ иза паса и уби сама себе; Байко се иренемога и паде споредъ унуке мршве.

ВУКЪ ТОМАНОВИЋЪ.

Хвала Богу, велике жалости!
 Што насъ нађе данасъ изненада,
   (свакъ ђути и плаче).

В КЪ. МИЋУНОВИЋЪ.

Охъ до Бога! а охъ до віека!
 Да чудноли съ главе погибосмо! —

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Осамдесетъ већъ имамъ годинахъ!
 Сто путахъ самъ гледа Црногорце,
 Гледа Турке, а гледа Латине:
 Младе главе онакве не виђахъ! —

ВУКЪ ТОМАНОВИЋЪ.

У ове се горе нигда ніе,
 Онаковога младета дизало! —
 Оно бѣше юнакъ подъ крылима,
 Гледа самъ га, ђе скаче съ момцыма:
 Скочи съ мѣста четрнаестъ ногахъ,

А изъ трке, двадестъ и четири,
По три коня загона прескочи: —

ВУКЪ МИЃУНОВИЃЪ.

Што є файде крити оно што є? —
Онаквога сивога сокола,
Црногорка јоштъ раџала ние!
Не могаше човѣкъ нигда знати,
Аль є згодный, али є валястый,
Аль є мудрый, али є любовный!
Шестъ путахъ самъ съ нѣмъ на муку быо,
Ће прахъ гори предъ очи юначке,
И ые главе мртве полиѣху;
Јоштъ таквѣхъ очихъ гвозденіехъ,
Я невиѣхъ у єднога момка —
А немаше јоштъ двадестъ годинахъ. —
И што ѣу ви крити, Црногорцы!
Живо ми є срце покосіо!
И нашу є землю оцрніо! —

ВУКЪ ТОМАНОВИЃЪ.

Онъ не бѣше но само настао,
Црногорца веѣ бѣше свакога,
Онъ готова претека юнаштвомъ:
Седамнаестъ али осамнаестъ
Бѣше главахъ посѣка Турскіехъ!

ВОЙВОДА БАТРИЃЪ.

Богъ га якій и мртва убіо!
Како мога вѣровать Турцыма?
Тере имъ се на вѣру ошуста. —

ВУКЪ ТОМАНОВИЋЪ.

Вѣранъ бѣше юнакъ мимо люде!
 Па га оно пасче Ђоровића,
 Избезуми некако на братску,
 Те срамотно, црнъ му образъ быо!

СЕРДАРЪ ЯНКО.

Ѓли му се кућа ископала? —

ВУКЪ ТОМАНОВИЋЪ.

Не сердаре! али што зафайду?
 Остало е двое ђеце мушко:
 Ѓдно другомъ воде дат' не може
 И згодна су ка двіе ябуке. —
 Него ко ће ђецу дочевати?

КНЕЗЪ ЯНКО.

Колика му брата остадоше?

ВУКЪ ТОМАНОВИЋЪ.

Седамъ братахъ, сви седамъ еднацы!

КНЕЗЪ ЯНКО.

Хоћели га осветити, Вуче?

ВУКЪ ТОМАНОВИЋЪ.

Хоће кнеже! али што за файду?

КНЕЗЪ ЯНКО.

Како зашто? што говоришъ чоче?
 Да га могу добро осветити,
 Ка' да бы га изъ гроба дигнули! —

КНЕЗЪ ЯНКО.

А да ова несрећна невѣста,
 Те се данасъ уби међу нама,
 Люће ми є на срце завила;
 Но несрећна глава Батрићева! —

СЕРДАРЪ ЯНКО.

Не збори намъ, кнеже, за те яде!
 Ни овакве јоштъ ніе жалости
 На много се мѣстахъ догађало,
 Но јој пуче срце у прсима,
 А обрну свіетъ наопако —
 За оніемъ сивиємъ соколомъ,
 Па не мога одолѣт' жалости,
 Него животъ узе сама себи!

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Неволя є, браћо, да с' убіе!
 Камъ бы црка одъ ове жалости —
 А не сестра за онаквимъ братомъ —
 Е предиванъ бѣше, ядъ га наша':
 Кадъ се шѣаше оѣсть, кудъ да иде,
 Па обуцы оне пугте токе,
 Шалъ црвеныи свежи око главе,
 А пани му перчинъ низъ рамена
 Двіе пушке метни за поясомъ,
 А припаши мача о поясу,
 А у руке узми цефердара —
 Красна лица, высокъ као копљъ!
 Кадъ помислимъ и я какавъ бѣше,
 Разпале се узъ мене пламовы —

Главари сѣде около велѣга гувна и разговарая се, докъ евоши 3 — 4 стошине Озриникахъ, Цуцахъ и Бблицахъ. Сви посѣдаше предъ главаре и држе дуге шушке узъ рамена.

СЕРДАРЪ ВУКОТА.

Добро дошли! што е было люди?
Кренули сте некудъ ка' на войску?
То вамъ ніе безъ неке неволѣ,
Да се ніе ко покла? Бога ви!

ВОЙНИКЪ.

Не, сердару, іоштъ ніе поколя!
Е ма бы се могло дослутити. —

(Другій одъ войникахъ).

Попе Цуцкій, да имъ оно писмо!
Те си писа међу свима нама.
Па се съ ньиме нека разговоре
Е ће мо ихъ граіомъ заглушити.

Пошъ Миѣо дава писмо владыцы Данилу, владыка га гледа и не говори нишши.

КНЕЗЪ ЯНКО.

Што е было, што нише владыко?

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Не може се оно прочитати: —

(Дае га владыка кнезу Янку, да га пошу поврати).

КНЕЗЪ ЯНКО (глега га).

Дивна писма, яди га убили!

Красноли е на карту сложено,
Као да су кокошке чепале. —

*(Свакѣ се смије, кнезѣ Јанко дава писмо пошу и
говори му.)*

КНЕЗЪ ЯНКО.

Попе Миѣо, држ' ти ово писмо!
Те прочита, да знамо што пише.

*(Попѣ Миѣо узимљѣ писмо, дуго га гледа и
починѣ чишаши.)*

ПОПЪ МИѢО (чита.)

. . . . умъ . . . дамъ . . . амъ . . .
. . . . бы . . . ну . . . но . . .
. . . . на . . . ша . . . ра . . .

ВУКЪ МИѢУОВИѢЪ.

Ліепо ли ова сабля чита!
Дивно ли насѣ данасѣ разговори!
Аманати, ѣе научи тако?
Єсу ли те у Млетке шиљали?
Када свое тако осіецанѣ,
А да што бы сѣ туѣјемѣ чинію! —

ПОПЪ МИѢО.

Ты се Вуче, ка' да самномѣ руганѣ?
Какавѣ наукѣ такво и читанѣ!
Да самѣ има болѣг' учителя,
Те быхѣ и я данасѣ болѣ чита,
Ка' є да є, о нѣму се бавимѣ. —
Ко ѣе болѣ, широко му полѣ!

ВУКЪ МИЪУНОВИЪЪ.

Я ти не быхъ предавао бира,
Да се слушамъ, зрно даѣаволѣ!

ПОПЪ МИЪО.

И не даю жита ни у шаку,
До по руно и по груду сира!
Па и то ми даю ка' на силу —
Да ли незнашъ наше даваоце?

ВУКЪ МИЪУНОВИЪЪ.

Аманати, ненаѣеди се!
А како имъ читашъ летурѣю,
Кадъ овако у писмо затежешъ?

ПОПЪ МИЪО.

Аманатъ ми, я є и не читамъ!
Нити ми є кнѣига за потребу,
Нить є када у цркву отварамъ;
На паметь самъ добро утврдю:
Летурѣю, крститъ, и вѣнчати,
Ка' и друге по манѣ потреба;
Па кадъ ми є кое за потребу
Испоемъ га ка' пѣсню на уста. —

КНЕЗЪ ЯНКО.

Чудна попа, яди га не били!
У свѣтъ га оваквога нема. —

(Све у смѣхъ и у граю.)

СЕРДАРЪ ВУКОТА.

Да ну причай кои, што сте дошли?
Да идемо, да не замрчемо.

ЄДАНЪ. ЦУЦА.

Причаѣмо, а имамо доста:
 Проста сабля, по сто путахъ Турска,
 Одъ Косова, коя насъ сіече!
 При злу томе, ако є истина:
 Ево има шесть седамъ годинахъ,
 Ка' доходи една пророчица
 Међу нама, изъ Бара се каже,
 Дава траве и нешто ліечи
 И запише нечесове гради,
 Да човѣка пушка не убіе —
 Свакъ є држи, опрости ми Боже!
 Ка' да духомъ светіемъ прозире! —
 Доніо є ѣаво међу нама,
 Ево има двіе три неѣелѣ,
 Па є сада, што ніе никада
 Ударила каживать вѣштице,
 Двадестъ ихъ є до сада казала
 И сама є себе обличила;
 На нѣихъ выше, но педесетъ главахъ,
 Што су оне свакою изѣле;
 А све ѣеце, коя су помрла!
 И момчади, те пушка убила!
 Па се народъ ціо помутіо,
 Нїко незна, што хоѣе да ради,
 Помрзѣло све єдно на друго,
 На чудо смо и на яде были,
 Раздваюѣи да се неизколѣ; —
 Єдва смо ихъ овамо савили,
 Еда како вы то претечете. —

ВУКЪ МИЪУНОВИЪЪ.

Чудне стоке, Богъ ихъ посѣкао!
Око шта се имало поклати!
А ђе ви є, та злосреѣна баба,
Те међу васъ ножъ крвавый вргла?

ИСТІЙ ЦУЦА.

Ево смо є довели са собомъ,
Да предъ вама ово посвѣдочи,
Она збори, да ђе све казати
И кажує, Богъ є посѣкао,
Ка' да човѣкъ све очима гледа!
(Излази пророцица и вѣштица).

КНЕЗЪ ЯНКО.

Кажуй, бабо! єсили вѣштица?

БАБА.

Єсамъ, кнеже, ніє файде крити!

КНЕЗЪ ЯНКО.

А како се градите вѣштице?

БАБА.

Мы имамо єдну траву зато,
Па ту траву у лонацъ сваримо,
Изъ лонца се редомъ намажемо;
Иза тога будемо вѣштице!

КНЕЗЪ ЯНКО.

Па послєдъ, што се одъ васъ ради?

Купимо се на мѣдено гувно,
 Нико незна до насъ ђе є оно,
 На вратила, о марчу, яшемо!
 Договоре крїюћи чинимо,
 Какво ђе мо зло учинит' коме,
 Живиномъ се свакомъ промеђемо;
 Возимо се на сребрна весла,
 Лађа намъ є кора одъ яета!
 Зла мрзноме чинит' неможемо,
 Ако намъ є мїо али свойта,
 Трагъ по трагу нѣговъ ископамо.

СВИ ИЗЪ ГЛАСА.

Видители како незна ништа?
 Истина є, све што є казала!
 Не бы сама себе наружила,
 Да у тай ликъ нїе обештана,
 Па се кає, ставила се душе,
 Ере види трагъ ни ископаше.

КНЕЗЪ ЯНКО.

Слушай бабо, све ти вѣруемо!
 Може бити и мѣдено гувно,
 Яхати се може на вратило,
 Ма за лађу и весла сребрна,
 То ти нико вѣравати неђе,
 Ерь є сасма преништава лађа.

БАБА.

Истина є мой миле, душе ми!
 А како быхъ данасъ придизала,
 Када висимъ ногама у гробу,

Него самъ се єдномъ побаяла,
 Воля самъ поѣи подъ гомилу,
 Са свиєма тесмо тога лика,
 Но зла чинит' како смо до сада,
 Да ако ми лакше души буде.
 (и плаче баба.) —

КНЕЗЪ ЯНКО.

Чудна врага! видители браћо?
 Хвала Богу имали вѣштицахъ?

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Има кнеже некієхъ рогошахъ,
 Подъ облакъ ће устріелитъ орла!

ВУКЪ МИЉУНОВИЉЪ, ВЛАДЫЦЫ.

Ты владыко знашъ дубоке кнѣиге!
 Налазишъ ли у њима вѣштице?

ВЛАДЫКА - ДАНИЛО.

Ће вѣштице! што говоришъ Вуче!
 Нема тога ни у єдну кнѣигу,
 Сврхъ мене се сви овде куните,
 То су бабске приче и мудрости,
 Него лаже ова бабетина,
 Али може нешто друго быти. —

СВН ГЛАВАРИ.

Кажуй бабо! рашта си лагала?
 Аль на нашу душу — подъ каменъ;
 Нїе шала што си учинила,

Помутила три мучна племена,
И крваву саблю извадила —
(баба се препада и дрхти).

БАБА.

Каза ћу вамъ алъ на исповієсть,
Па чините што хоћете самномъ.

КНЕЗЪ ЯНКО.

Нема, бабо, овде духовника!
Нако ће мо послат' попа Мића,
А онъ књиге уза себе нема —
Него кажуй ал' ћешъ подъ гомилу,
Неварай се друго быт' неможе.

БАБА (дрхтењимъ гласомъ каже.)

Кадъ се справляхъ изъ Бара овамо,
Докъ евоти єднога каваза,
Ће одъ наше за мене дошао;
Поведи ме на Скадаръ везыру!
Везырь бѣше чуо што се ради,
Да договоръ међу се имате,
На домаће ударити Турке,
Па ме посла, да васъ я помутимъ,
Да се о злу своме забавите,
Научи ме, све, како ћу радит',
И рече ми, душа му проклета!
На тебе се нико ставит' неће,
Еръ ты често идешъ међу њима,
Запрієти кадъ одъ нѣга кренухъ:
„Не смутили, бабо, Црногорце!

Кунемъ ти се Турскомъ вѣромъ тврдомъ!
 Имашъ дома десеть унучади,
 И три сына сва три оженѣна,
 Све ѣу ти ихъ затворит' у куѣу,
 Па у живой огань изгорѣти!“
 Та ме сила браѣо наѣерала,
 Те помутит' хоѣахъ Црногорце!

*Тада скочи народъ цю, узми каменѣ да в подѣ
 гомилолѣ мешну, али в не пуише главари, но
 в сѣ муколѣ одбрале.*

*Разиѣоше се дома свиколицы, само неколика
 главара ошадоше на Цешинѣ да пришврде
 свой договорѣ.*

*Смркло се, сѣде главари около огня, излази мѣ-
 сецѣ кравѣ — и бы великѣи пошресѣ — у шо исто
 доба доѣе кѣ нѣма шарый и слешый игуманѣ
 Стефанѣ сѣ брояницама у руке.*

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

Можли знати оче игумане,
 Рашта ове горе уздрхташе?

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Ко ѣе сынко Божю волю знати,
 Ко ли Божа прозрети чудеса!

КНЕЗЪ РОГАНЪ.

А да што в овай мѣсець црвенъ,
 Како да в изъ огня испретанъ?

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Ни то, сынко, я не могу знати;
 Альинахъ в на небеса доста,

Па Богъ дае коме какву хоће —
 А мени є свакоя єднака,
 Текъ самъ свое очи изгубіо;
 Благо вама кои ихъ видите,
 Вы сте ближе Бога - и чудесахъ!

Тишина є, игуманъ брои броянице.

КНЕЗЪ ЯНКО.

А броишли све тако игумне?

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Броимъ, сынко, непрестаемъ нигда!

КНЕЗЪ ЯНКО.

Доиста се мислишь наброити,

Дали ти се, оче, не додіе?

А одъ тога . . . . .

Я быхъ воли садъ гривну орахахъ,

Да є єдномъ по нашки изброимъ,

Но стотину тіехъ брояницахъ,

Да пребирамъ претима зафайду.

СЕРДАРЪ ЯНКО.

Ты све, кнеже, на шалу окрећешъ!

Да ну, оче, оно ка' уміешъ

Исприча ни штогодъ аманати!

Приђе но смо легли и заспали,

Ко те ніе чуо ђе говоришь,

Онай незна што у тебе спава! —

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Хоћу, браћо, то самъ и дошао!

Я самъ многа зажега канџела,

На олтару цркве православне;

Па самъ сліепъ доша међу вама,
 Да поджежемъ колико змогу,
 И вашъ огань свѣтый на олтару,
 На олтару цркви и поштѣня. —

*(Многій изъ гласа: збори, оче! сви ћемо слушати
 колико те годъ воля, акоћешъ до поноћи.)*

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Я имадемъ осамдесетъ лѣтахъ!
 Одъ како самъ очи изгубію,
 Я самъ выше у царство духовахъ —
 И ако ми іоштъ тіело, душу
 Задржае и кріе у себи,
 Како пламенъ подземна пештера —
 Я самъ много обина свіета,
 Найсвѣтіе небесне храмове,
 Што є земля небу подигнула,
 Я самъ редомъ свакій полазію,
 Насрка се дима съ жертвеникахъ!
 Пеня самъ се на свѣтѣну гору,
 Са кое є страшно предсказанъ,
 Свое судбе Єрусалимъ чуо —
 Разгледа самъ и све три пећине!
 Ће се сунце христанству родило,
 Ће є небо ясли освѣтало,
 Ће су цари небесномъ младенцу,
 Похитали съ даромъ - поклонит' се; —
 Гледао самъ Гетсиманску банту!
 Оцрићну страшну и издаіомъ —
 Свету лампу, лудъ вѣтаръ угаси —
 Мы видимо на плоднимъ нывама,
 Ће се грдно трић разтићило —

Храмъ Омаровъ ђе се повисіо,
 На свештеный основъ Соломоновъ —
 ђе Софія за конюшку служи —
 Сміешна су свойства наше землѣ,
 Пунана є лудіехъ премѣнахъ —
 Природа се сваколика пита,
 Сунчаніємъ чистіємъ мліекомъ,
 У пламень се и оно претвара,
 Данасъ жеже, што ючеръ нѣвляше; —
 Коліевке какве бы требале,
 Не имаду све наше ріеке,
 Видимоли мы ова страшила,
 ђе пустоше немилостно землю?
 Време земно и судбина людска —
 Два образа найвыше лудости —
 Безъ порядка найдубля наука —
 Сна людскога, ђеца-аль очеви —
 Єли ово причина управа,
 Коіой тайну постиг' неможемо? —
 Єль истина, е ово овако?
 Ал' насъ очи собствене вараю?
 Иште свіеть неко дѣйствіе —
 Дужность рађа неко попеченѣ —
 Обрана є съ животомъ скопчана!
 Све природа снабдѣва оружѣмъ,
 Противъ неке не обуздне силе —
 Противъ нужде-противъ недовольства —
 Остро осѣ, одбраноє класѣ!
 Трнѣ, ружу, брани очупати;
 Зубовахъ є туште изострила!
 А роговахъ туште зашилѣла —
 Коре, — крила — и брзине ногахъ —

И ціели ови безпоредцы,
 По порядку некое слѣдую! —
 Надъ свомъ овомъ грдномъ мѣшавиномъ,
 Опеть умна сила торжествуе!
 Непушта се да є зло побѣди —
 Искру гаси — а змію у главу —
 Мужъ є браничъ жене и ђетета!
 Народъ браничъ цркве и племена —
 Четсь є-слава-светиня народня!
 Пасъ *), свакои свое бремя носи —
 Нове нужде, рађу нове силе —
 Дѣйствія напрежу духове —
 Стѣсненія сламаю громове! —
 Ударъ нађе искру у камену,
 Безъ нѣга бы у камъ очаяла —
 Страданѣ є крста добродѣтель —
 Прекалѣна искушенѣмъ душа,
 Рани тѣло огнѣмъ електризма —
 А надежда веже душу съ небомъ,
 Како луча са сунцемъ каплѣнцу!
 Што є човѣкъ? а мора быт' човѣкъ —
 Тварца єдна, те є земля вара,
 А за нѣга, види, нє земля —
 Єли явѣ одъ сна смуѣненіе —
 Име честно, заслужили на нѣой,
 Онъ є има рашта полазити,
 А безъ нѣга у што тада спада? —
 Поколѣнѣ за пѣсню створено!
 Виле ѣе се грабит' у вѣкове,
 Да вамъ вѣнце достойне саплету! —
 Вашъ ѣе примѣръ учити пѣвача,

*) Поколѣнѣ

Како треба съ безсмртношћу зборит' —
 Вамъ предстои преужасна борба,
 Племя ви се све одрекло себе,
 Те црноме работа Мамону! —
 Паде на нѣм' клетва безчестія —
 Што є Босна и по Арбаніе?
 Ваша браћа, одъ оца и майке!
 Сви у єдно и доста работе —
 Крсть носити вама є суђено —
 Страшне борбе съ своимъ и съ туђиномъ!
 Тежакъ вѣнаць-аль є воће слатко —
 Воскресеня не бѣва безъ смрти —
 Већъ васъ виђу подъ сѣйнимъ покровомъ —
 Честь - народность, ѣе є васкреснула,
 И ѣе олтарь на истокъ окренуть,
 Уе у нѣму чистый тамянь дими,
 Славно мрите, кадъ мриет' морате!
 Честь ранѣна жеже храбра прса,
 У нѣма іой нема болованя —
 Поруганый олтарь язычествомъ,
 На милость ѣе окренут' небеса! —

*Сви поспаше, а игуманъ сѣди уздъ огань, брои
 броянице и сву ноћъ чини молишве међу нѣма-
 зора є дижу се, припашуро оружѣ да креку до-
 ма: чуде се гледаюки старога игумана ѣе сѣди
 уздъ вашру, брои броянице и нешто у себи чини,
 а они како се кои диже шако му присшуни и лю-
 би га у руку издъ уваженія рашши ліцо и мудро
 збори.*

СЕРДАРЪ ИВАНЪ.

Ты ніеси слієпъ игумане,
 Кадъ си тако мударъ и паметанъ!

Будале су съ очима сліепе,
 Кое виде а залуду виде —
 Требаю имъ - за просте потребе
 Ка' осталой исто животни! —

СЕРДАРЪ ВУКОТА.

А мислиши, сердаре Нѣгушкій,
 Да бы біо овакви съ очима?
 Пѣсна добра спава у сліенца —
 Погледъ смета мысли и ъзыку;
 Можъ обисти кадъ што хоѣншъ причат'!
 Кадъ причаню твое покаже се
 Стварь са свіемъ противна предъ очи,
 Сласть и силу изгуби причанѣ,
 Умъ се смути, а ъзыкъ заплете,
 Чешѣ незнашъ, што си хтіо реѣи!
 А сліенцу очи не сметаю,
 Но се држи све єднога пута,
 Ка' пянъ плота, када се прихвати: —

ВОЙВОДА БАТРИГЪ.

Да причамо снове при кретаню! —
 Я самъ сніо што ніе самъ нигда,
 (мило ми є-за мое оружѣ:)
 Ноѣасъ на санъ Обилиѣтъ пролеѣе,
 Преко равна поля Цетинскога,
 На біела хата ка' на вилу,
 Охъ диванъ ли, Боже драгій, бѣше! —

*Послѣ шридесѣхъ чешрдесѣхъ другихъ причай свое
снове, свакій каза санѣ еднакѣ, да є Обилиѣа ви-
діо као и войвода Башрикѣ; весели иду у цркву
да се закуну сви на єдно, да се колю сѣ дома-
кима Турцыма — улазе у цркву, Вукѣ Микун-
викѣ размоша шалѣ са главе на га пружи ше сви
за нѣмѣ рукама ухвашише и у коло стадоше*

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Чуй Никола кнеже Дупиоскій!
И ты руку пружаешъ на клетву,
Ты си неякѣ, знашъ ли у Црмницу!
А Турцыма предъ кућомъ Црмница,
Криву клетву на домъ непонеси,
Ерѣ є мука сѣ Богомъ ратовати! —

КНЕЗЪ НИКОЛА.

Знай владыко и сви Црногорцы,
Я знамъ дивно како ми є дома,
Ама имамъ триста Дупилянахъ,
Некѣ ме изда свако, ка' и хоће,
Задаемъ ви Божю вѣру тврду,
Сѣ Турцыма се хоћемо поклати,
Ако ће намъ сѣме утріети!
Кадъ крвь проспемъ ради свое вѣре,
Не боимъ се клетве ни другога —
Како пушка пукне на Цетинѣ,
Грохота ће быти на све стране,
Благо томе, кога срце служи,
И ко ніе сасма остарио,
Доста ће се посла нагледати! —

СЕРДАРЪ ЯНКО.

*Издаши се некемо а ма треба да се ушвердимо
клевомъ, здравый е посао.*

*Вукъ Миђуновићъ: куни сердаре Вукоша, шы е
наиболъ уміешъ, а мы кемо сви викаши: Аминь.*

СЕРДАРЪ ВУКОТА.

У паметъ се добро Црногорцы
(А ко чиня быти ће найбільи)
А ко изда онога те почне,
Свака му се сатварь скаменила!
Богъ великій и нѣгова сила,
У нѣвуву му сѣме скамению!
У жене му ђецу скамению!
Одъ нѣга се излегли губавцы,
Да ихъ народъ по прсту кажуе!
Трагъ се грдный нѣговъ ископао,
Како што е шаренимъ коньима! —
У кућу му пушке не висило,
Главе мушке, не копа одъ пушке! —
Желѣла му кућа мушке главе!
Ко издао, браћо, те юнаке!
Кои почну на наше крвнике,
Спопала га брука Бранковића! —
Часне посте за пса испостию! —
Гробъ се нѣговъ пропа' на та свіеть,
Ко издао, браћо, те юнаке!
Не предава пунѣ ни проскуре,
Него пасю вѣру вѣровао! —
Крвлю му се прелили бадняцы,
Крвлю крстно име ославию!
Свою ђецу нань печену іо!

У поамный вѣтаръ ударіо,
 А у ликъ се манить обратіо,
 Ко издао, браћо, те юнаке!
 Рѣа му се на домъ распртила,
 За нѣговимъ трагомъ покайнице,
 Све кукале, довіекъ лагале!

*Сви изъ гласа вичу: Аминь! излазе изъ цркве,
 и ошолень свакій дома.*

*Бадный вече; владыка Данило и игуманъ Стефанъ,
 свѣде кодъ огня, а бацы весели играю по
 куфи и налажу бадняке.*

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Єсте ли ихъ ѣцо наложили,
 У пріекреть, ка' треба метнули?

БАЦЫ.

Наложили ѣдо, ка' требуе,
 Пресули ихъ біеломъ шеницомъ,
 А залили црвениемъ виномъ —

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Садъ ми дайте єдну чашу вина,
 Ма доброга и чашу одъ оке,
 Да наздравимъ, стараць, бадняцыма.

*Дано му чашу вина, онъ наздрави бадняцыма и
 поши є.*

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ (чистеѣн брке).

Богъ да прости весела праздника!
 Донеси те, ѣцо, оне гусле,

Душа ми ихъ, ваистину, иште,
 Да пропоемъ, одъ давно нїесамъ,
 Не прими ми Боже за грехоту,
 Овако самъ стараць научю, (даю му ђацы гусле).

ИГУМАНЪ СУЕФАНЪ (пое).

Нема дана безъ очнога вида!
 Нити праве славе безъ Божиѣа!
 Славю самъ Божиѣъ у Витлеемъ —
 Славю га у Атонску гору —
 Славю га у свето Кїево —
 Аль є ова слава одвоила,
 Са простотомъ и са веселошћу:
 Ватра плама болѣ него игда,
 Прострѣта є слама испредъ огня —
 Прекршѣни на огню бадняцы —
 Пушке пучу, врте се пецьва,
 Гусле гуде, а кола пѣваю,
 Съ унучаѣу ђедовы играю,
 По три паса врте се у коло,
 Све бы река єдногодишници! —
 Све радошћу дивномъ наравнѣно;
 А што ми се найвыше допада,
 Што свачему треба наздравити!

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Среѣанъ ли си игумне Стефане,
 Како те є Богъ весела дао!

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Младый сынко, лїепый владыко!
 Само собомъ ноѣасъ є весело —

А душу самъ натопо каплѣомъ,
 Па се стара игра поврхъ вина,
 Ка' блѣдый пламень по ракии —
 То ми кадкадь старцу буди кости,
 Спомене ихъ на младе године. —

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Лѣпше ствари нема на свѣту,
 Него лице пуно веселости,
 Особено, ка' што є кодъ тебе,
 Са сребрномъ брадомъ до пояса,
 Са сребрномъ косомъ до пояса,
 А лице ти гладко и весело,
 То є управъ благословъ вышнѣга. —

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Я самъ проша сито и решето —
 Овай грднѣй свѣтъ испитао —
 Отрови му чашу искапо —
 Познао се съ гркѣемъ животомъ —
 Све што бѣва и што може быти,
 Мени ништа нѣ непознато!
 Што годъ доѣ, я самъ му нареданъ —
 Зла подъ небомъ што су сваколика,
 Човѣку су прѣя на землю —
 Ты си младъ іоштъ и невѣштъ владыко!
 Прѣ каплѣ изъ чаше отрови,
 Найгрче су и найупорнѣ —
 О да знадешъ, што те іоште чека!
 Свѣтъ є овай тиранъ, тиранину —
 Акамоли души благородной!

Онъ в составъ паклене неслоге —
 Унъ ратує душа са тіеломъ,
 Унъ ратує море съ бреговима,
 Унъ ратує зима и топлина,
 Унъ ратую вѣтри съ вѣтровима,
 Унъ ратує живина съ живиномъ,
 Унъ ратує народъ са народомъ,
 Унъ ратує човѣкъ са човѣкомъ,
 Унъ ратую днєви са ноћима,
 Унъ ратую дуси съ небесима;
 Тѣло стєнѣ подѣ силомъ душевномъ,
 Колеба се душа у тіелу —
 Море стєнѣ подѣ силомъ небесномъ,
 Колеблю се у мору небеса —
 Волна волну ужасно пошпире,
 О бриєгъ се ломе оба двіє —
 Нико срећанъ, а нико доволянъ —
 Нико миранъ а нико спокоянъ —
 Све се човѣкъ брука са човѣкомъ,
 — Гледа маймунъ себе у зрцало —

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Добра ватра, а іоштѣ болѣ вино,
 Мало си се ѣдо угріяо,
 Па пречишћашъ свієтъ на решето!

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Ђе си быо данасъ аманати,
 Те си дома тако поздно доша?
 Стоя у ловъ толико нієси,
 Раніє си свагда доходіо,

И ќе су ти тѣлохранители?
 Два Новака и баряктаръ Пима! (Едно Веле-
 стоваць а друго, Дупилянинъ)
 Не было ихъ пуштаватъ одъ себе,
 Было дозватъ докъ ти Божиѣ проѣ,
 Два три сына старога Мартина
 Ере ти се я све боимъ сынко,
 Да ќе Турцы тебе изгубити;
 Двадестъ тридестъ да ноѣасъ ударе,
 Како ти се куѣа осамила,
 Што бы шѣели, то бы учинили!

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Небойми се, ако Богда, ѣедо!
 Не мисли се о томе Турцыма,
 Зле су мысли и на нѣихъ нападе. —
 Па и да бы дошли и стотина,
 Имамъ овде десетакъ ѣачади,
 У куѣу се бысмо затворили,
 Мы се били, а ты бы намъ пѣва!

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Одъ те пѣсне, Боже ме сахрани!
 Тежа бы ми была но плаканѣ —
 Плаканѣ є пѣсна са сузама —

*Иду да спаваю; дижу се предъ зору и иду у
 цркву свршила се лешурѣја излазе.*

Баче прича игумну Стефану предъ црквомъ.

БАЧЕ.

Слушай, ѣедо! да ти нешто кажемъ:
 Кадъ су прва звона зазвонила,

Дига' самъ се да идемъ у цркву,
 Али ѡку нечесову чуемъ,
 Те я стрчи брже на край поля,
 И ако ѡ лепо вриеме,
 Мишляхъ, скаче вода у понору,
 Кадъ присѣдохъ мало у край поля,
 Али ние оно што я мишляхъ,
 Но то брдо на край поля ѡчи,
 Како да ѡе прснутъ у облаке,
 Пушке грме небеса се ломе!
 Фиска стои младе убойнике!
 Те я брже болъ, преко поля,
 Када доѡи при Ђинову брду,
 Аль у брдо нигѡе ништа нема,
 Но се негѡе бой кравый бие,
 Па одзивомъ брдо узѡчало.

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Мучъ будало! да ли Божиѡъ ние?
 Веѡъ ѡ трое пояло пѡвацахъ,
 Сада пушке найвише пуцаю,
 А то брдо ка' шупля тиквина,
 Па гласове хвата одъ свакуда,
 Веѡъ за друго и нетреба ништа
 Но понавля оно, што ѡе чуе,
 Као ѡдна прекоморска тица: —

БАЧЕ.

Ние, ѡедо, тако ми рождества!
 Но некакавъ поколь те великѡй,
 Одъ милине уру самъ слушао:

Димъ є црный лега' надъ Баице,
Ка' найгушій облакъ о єсени!

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Хайдъ отоленъ, што коєшта дробишь!
Димъ на Божићъ, великога чуда!
Како ће се свенародня жертва,
Безъ облакахъ дима учинити?

*Чуе се грмлява пушакѣхъ низъ полѣ, пояха вла-
дыка Данило хаша, и изиде у полѣ, кадѣ ешо
низъ полѣ пешѣ шесѣ шопинахѣ людахѣ, онѣ
пошрци коня и бржв болѣ дође меку нѣи; они
се сви око нѣга у коло окуци; видеки владыка
пешѣ Маршиновиѣхѣ, Вука Бориловиѣа и шри
свое слуге све краве, поче ихѣ захишовати.*

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Причайте ми што є тамо было,
Аль сте вуцы, алисте лисице?

ВОЙВОДА БАТРИЋЪ.

Весели су гласи господаре,
Кланямо се Богу и Божићу!
Найприѣ ти Божићъ честитамо!
Честитамо Божићъ Гори Црной!
Мы петъ братахъ петъ Мартиновиѣхѣ,
И три твое слуге найвѣрніе
Са соколомъ Бориловићъ Вукомъ,
Покласмо се синоћъ са Турцыма,
У помоћ намъ когодѣ чу притече,
Сакупи се войске као воде
И што ѣу ти дуљити причанѣ,

Колико в равнога Цетиня,
 Неутече ока ни свѣдока
 Ни да каже како имъ в было,
 Те подъ саблю свою не метнусмо,
 Кои ни се неће покрстити,
 Кои ли се поклони Божићу,
 Прекрсти се крстомъ христьянскиемъ,
 Узесмо га за своего брата —
 Куће Турске огнѣмъ изгорѣсмо!
 Да се незна ни стана ни трага,
 Одъ невѣрна домаћега врага —
 Изъ Цетиня у ћеклићъ поћосмо,
 Ћеклићкій се разбѣжаше Турцы,
 Мало кога одъ нѣихъ посѣкосмо,
 Ма нѣихове куће попалисмо,
 Одъ мечета и Турске цаміе,
 Направисмо проклету гомилу,
 Нека стои за уклинь народу. —

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Благо мени, мой соколови!
 Благо мени, юначка свободо!
 Ютрось си ми дивно воскреснула,
 Изъ гробовахъ, нашіехъ ѣдовахъ! —

*Скида се съ коня владыка, ше грли и целива юна-
 ке, кои су почели бой съ Турцыма, и шако иду
 низъ полъ авваюки и пушкама веселъ чинѣки;
 када дошоше близу цркве, али в игуманъ Сте-
 фанъ предъ црквомъ и јошиъ вданъ калуђеръ,
 кои држаше свешый пуширъ у руке.*

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Я невидимъ, него чуемъ доста,
 Хайте, браћо, те се причешћуйте!

Безъ приправе и безъ исповѣсти,
А я мичемъ све на мою душу. —

*Прислушаю и причешкую се кои небше руча, по-
што се причешшше, наврѣше, иецыва и почеше
коло водиши — а владыка улѣзе у куѣу и уведе
са собомъ иешѣ Маршиновиѣахѣ Вука Бориловиѣа
и три иѣгове слуге за нѣима улѣгоше.*

*Пеку св иецыва, играю се молчадѣ сваке игре и
коло иое.*

КОЛО.

Бѣше облакъ сунце ухватио! —
Бѣше гору тама притиснула! —
Предъ олтаромъ плакаше канѣло! —
На гусле се струне покидале!
Сакриле се виле у пештере,
Бояху се сунца и мѣсеца!
Бѣху мушка прса охладнѣла,
А у нѣима умрла свобода;
Ка' кадъ зраке умру на планину,
Кадъ утоне сунце у пучину! —
Боже драгій свѣтла праздника!
Како су се душе праѣедовске,
Надъ Цетинѣмъ данасъ узвѣяле,
Играю се на бѣела ята —
Како ята дивнихъ лабудовахъ,
Кадъ се небомъ ведрѣемъ играю,
Надъ образомъ свѣтла ѣзера —
Соколови петъ Мартиновиѣахъ!
Кое ѣдна прса задоише,
А однѣиха ѣдна колѣвка,
Два Новака съ баряктаромъ Пимомъ!

И витеже Бориловићъ Вуче!
 Кои првый удристе на Турке,
 Ко уміе вама сплести вѣнціе?
 Споменикъ є вашего юнаштва,
 Гора црна и нѣна свобода! —

*Излази игуманъ Стефанъ међу народъ и носе
 за нѣмъ два момка међу собомъ одну синю и
 на нѣой двадесѣтъ оважъ шенице варене, измѣ-
 шаше зрнула шичанима, налише добро виномъ
 и медомъ; народъ се чуди нѣгову послу и савъ
 се окупи около нѣга, да гледаю што хоће да
 ради; момцы поставише колыво на средѣ вели-
 кога гувѣа; а игуманъ поче говориши.*

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Чуй народе, сви скините капе!
 Хоћу споменъ да чинимъ душама,
 Витезовахъ нашего народа,
 Данасъ ће имъ наймилие быти —
 Одъ Косова нигда као данасъ —
 (Свакъ скида капу и смијосе.)

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ (чита на изустъ.)

Вѣрне слуге помяни господи!
 Владаоце ма твое робове —
 Непобѣдногъ младога Душана!
 Обилића, Кастриота Ђура!
 Зриновића, Ивана, Милана!
 Страхинића, Релю крилатога!
 Црновиће, Ива и Уроша!
 Цмиљанића, Войводу Момчила!
 Янковића, деветъ Юговићахъ,

И Новака поради халака! —
 И остале наше витезове —
 На небу имъ душе царовале,
 Ка' имъ име на земљи царуе. —

Избдоше оно кољиво, ручаше, и свако дома одлази. Ново лѣто, изишли изъ цркве, сѣде узъ огань па се нешто игуманѣ замислио.

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Нешто си се замислио ђедо!
 Али ти се дремат' почело.

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Не дрема, него нешто мислимъ,
 Па се чудимъ, за нову годину,
 Што є данасъ ошћела людима?
 Рашта нїе съ почеткомъ пролѣћа,
 Кадъ се сунце са юга поврати,
 И кадъ почну дневи напредоват',
 Кадъ се земля обуче зелено,
 И стварь свака кадъ на нѣой добїе,
 Новый животъ и видъ са свимъ новый. —

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Све единако, тада али данасъ,
 Вриеме ће своимъ токомъ ходит'! —
 А ово су стари уредили.

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Кое дав нїе угодїо. —

(Улази едно момче кѣ нѣила целива владыку у руку, па игумна Стефана).

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Што є момче, одкуда си сада?
Еда ћешъ ни што добро причати?

МОМЧЕ.

Я самъ улакъ, одъ Ріеке сада!
Сердаръ Янко посла ме до тебе,
Да ти причамъ, што є кодъ насъ было.

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Причай синко, што найбрже можешъ!

МОМЧЕ.

Како чусмо за бой на Цетиню,
Да на главу погибоше Турцы,
Сердаръ Янко одмаха одправи,
Два момчета Ріечкимъ Турцыма:
Ко не мисли на Коранъ плюнути,
Нека бѣжи главомъ безъ обзира;
Турцы момчадъ кодъ себе примали,
И обое на Ободъ обѣси,
У то сердаръ покличъ низъ нахію!
Свакъ потрчи къ Ріечкоме граду,
Аль залуду сви утекли Турцы,
У лаѣама путь біела Скадра,
Само Богданъ, што є похитао,
Те убіо Ріечкогъ кадію;
Шѣаше доћи сердаръ съ главарима,
Да ти прича све како є было,
Но немаше када оставити,
Разураю града Ободника,

И све Турске куле и цамію,
 Да нашъ пазаръ не смрди некршћу. —
Прекланясе улакѣ, целива оцешъ владыку у ру-
ку, меће му књигу на скушѣ и одлази.
Владыка Данило зове ђаче да прочиша ону књи-
гу, да в чуе и изуманѣ Стефанѣ, ђаче узима
књигу.

(чита.)

Кнезъ Никола и сви Дупиляни,
 Поздравлямо нашега владыку!
 Пишемо ти што е кодъ насъ было:
 Како чусмо што бы на Цетиню,
 Покласмо се съ нашіемъ Турцыма,
 Данъ и ноѣ е поклонѣ трајло,
 Бѣше пуна Црмница Туракахъ,
 Десечара, аге, изѣлице;
 Мало ко намъ у помоћи дође,
 И мы смо ти грдно изгинули,
 Половина у бой погибосмо! —
 Нестало е гробля око цркве,
 По шестину у еданъ копамо!
 По Црмници Турке изсѣкосмо,
 И градъ Бесацъ съ земљомъ изравнисмо,
 Садъ ти нема у нашу нахию,
 Обилѣжя одъ Турскога уха,
 До трупине, али развалине.

Владыка Данило плаче, а изуманѣ се Стефанѣ
смје.

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Ты, игумне, не разумѣ писмо!
 А бы и ты на нѣмъ проплакао,
 По шестину у едно копаю!

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Разумѣхъ га, алъ плакат' не могу,
 Да уміемъ плакат' одъ радости!
 Быхъ плакао слађе него игда —
 Алъ кодъ мене када пое душа,
 Сузе ми се смрзну одъ радости. —

*(Біе неко у враша одъ куине да ихъ сломи, ми
 сле да є лудъ)*

ИГУМАНЪ СТЕФАНЪ.

Помозъ Боже и малый Божићу!
 Кадъ є радость са свакоє стране,
 Некъ улѣзе и та лудый къ нама,
 Да намъ кућу напуни сміеха!

*(Отварю хацы враша, кадъ сво Вукъ Мандушикъ,
 наирачио се и цривый му брцы пали на изломѣне
 шокє, цєфердаръ пребвиъ носи у руке, и сѣда кодъ
 огня савъ кравѣ николе ни помозъ Богъ, зачу-
 де се кадъ га онаквога виде),*

ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Што є Вуче? грдноли изгледашъ!
 Вићу да си съ краве поляне,
 Газіо си негђе ватру живу,
 И Богъ знаде до тебе самога,
 Єли ико ту живѣ претекао!
 Ерѣ безъ муке не прскаю токе —
 Ни се ломє такви цєфердари,
 Те с' одъ витке жице саковани. —

ВУКЪ МАНДУШИЋЪ (мрко прича.)

На Шћепанданъ дође ми одива,
 Изъ Штитарахъ, лѣтосъ поведена,

И каза ми: „Ево харачліе”!
 У Штитаре да купе хараче,
 Те я скупі педесетъ момчади,
 И западни съ нѣма подъ Штитаре, (село)
 Да посѣчемъ Турке изблице;
 Пучу пушке Лѣшанскомъ нахіомъ,
 Мислимъ иду Турцы у хараче,
 Па на раю страву удараю;
 Кадъ бой чуемъ у Прогоновиће, (село)
 Те я потець са ономъ дружиномъ,
 А кадъ тамо, мука и неволя!
 Ударило двѣста харачліяхъ,
 Потурице люта Арнаута,
 На крраву Радунову кулу,
 Самъ се Радунъ у кулу нагнао,
 И съ нѣмъ жена нѣгова Любица;
 Жена млада, а ма соко сивый,
 Пуни пушке своме господару,
 Радунъ гаѣа съ прозора одъ куле,
 Седмину е на оборъ убіо,
 Но му дошла бѣше погибія,
 Турцы бѣху сламу и сіено
 Ово бѣле куле наніели,
 Па зажегли са свакоє стране,
 Пламъ се дига бѣше у небеса
 И кулу му бѣше дохватіо,
 А онъ гаѣа пушкомъ непрестае;
 Попіева танко гласовито;
 Припіева Бая и Новака!
 Припіева Драшка и Вукоту!
 И два Вука одъ села Трнѣинахъ,
 Марковиѣа — и Томановиѣа!

А кликуе и живе и мртве,
 Види страшну уру предъ очима! —
 Нама жива срца попуцаше,
 Потрчаємо кули Радуновой,
 Око нѣ се покласмо съ Турцыма,
 Избависмо изъ куле Радуна,
 Ма изгоре ояѣела кула!
 Јоштъ намъ ђе ко у помоћъ прискочи,
 Те одъ куле поћерасмо Турке,
 До Кокотахъ више Љышкополя, (села)
 Осамдесетъ и три посѣкосмо,
 И у бою кодъ біеле куле,
 Олова ми токе изломише!
 А у раздвой боя крвавога,
 Найпотоня, коя пуче - Турска,
 Цефердара држахъ предъ очима,
 Престрижега, остала му пуста! (плаче)
 По ремикѹ ка' да треска бѣше!
 Выше жалимъ пуста цефердара,
 Но да ми є руку окинула! —
 Жа' ми га є ка' єднога сына —
 Жа' ми га є ка' брата роднога —
 Ере бѣше пушка мимо пушке,
 Срећанъ бѣше, — а убитъ бѣше —
 Око нѣга руке не превіяхъ,
 Свагда бѣше као огледало,
 У хиляду другіехъ пушкакахъ,
 Познати га шѣаше када пукне;
 Па самъ доша до тебе владыко!
 На мору є одъ свашта майсторахъ,
 Был' ми могли пушку прековати?

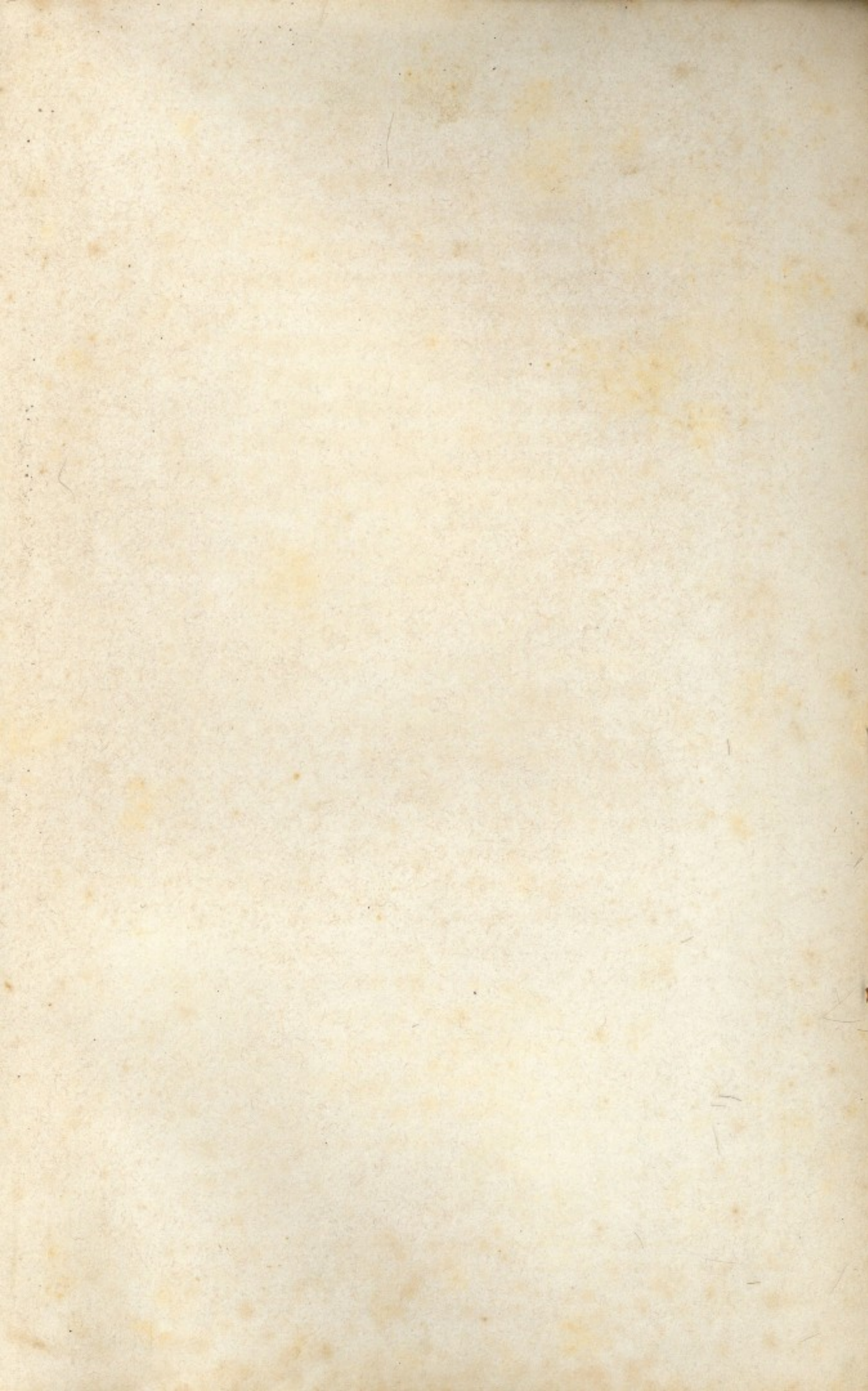
ВЛАДЫКА ДАНИЛО.

Мркій Вуче, подигни бркове!
 Да ти виђу токе на прсима,
 Да преброимъ зрна одъ пушакахъ,
 Колика ти токе изломише,
 Мртву главу не диже изъ гроба!
 Ни прекова бистра џефердара!
 Здраво твоя глава на рамена!
 Ты ћешъ пушку другу набавити,
 А у руке Мандушића Вука,
 Бы ће свака пушка убоита! —

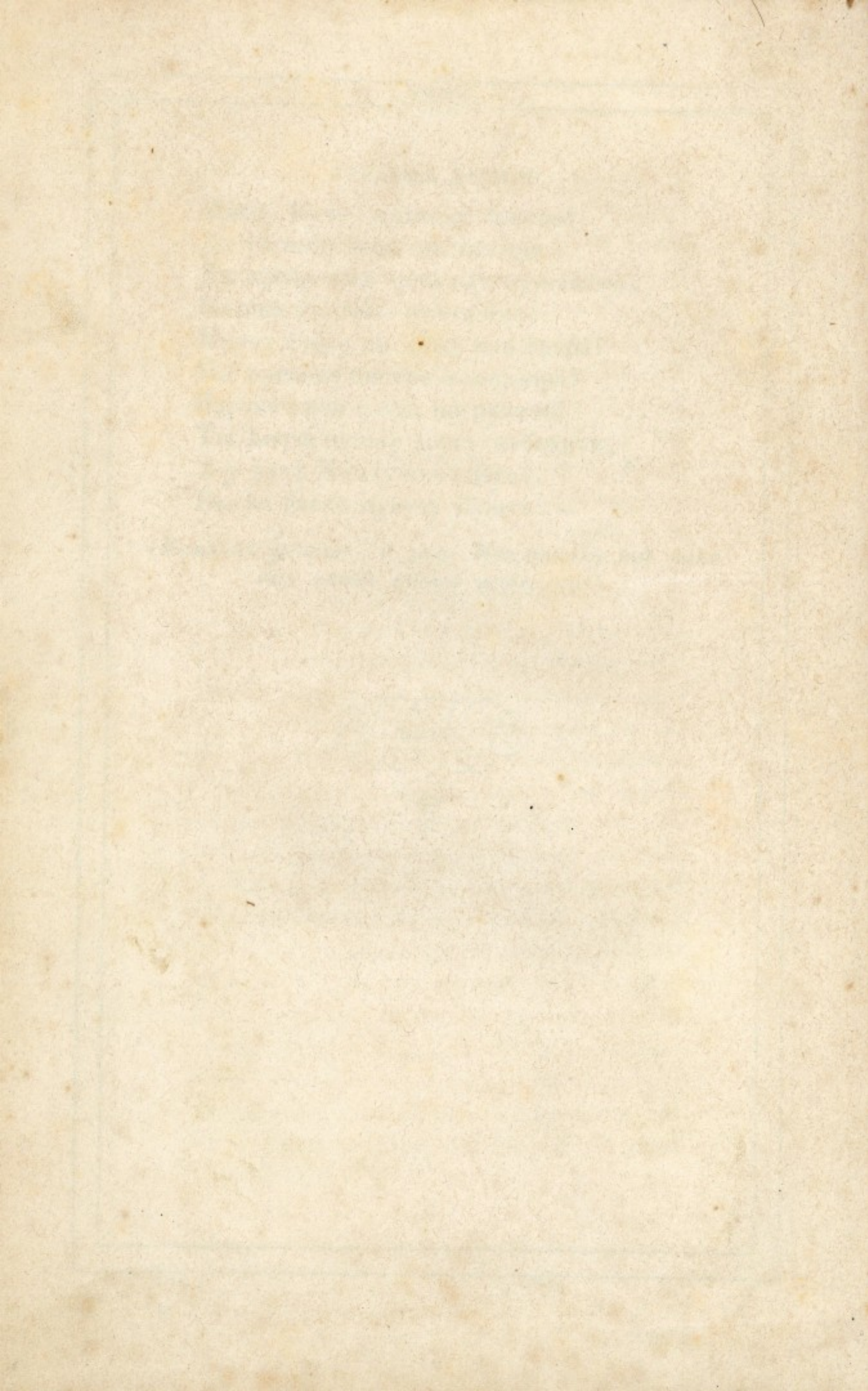
*(Владыка усшаде, и даде Мандушићу изъ одаѣ
 свое еданъ добаръ џефердаръ).*

Handwritten signature or mark

